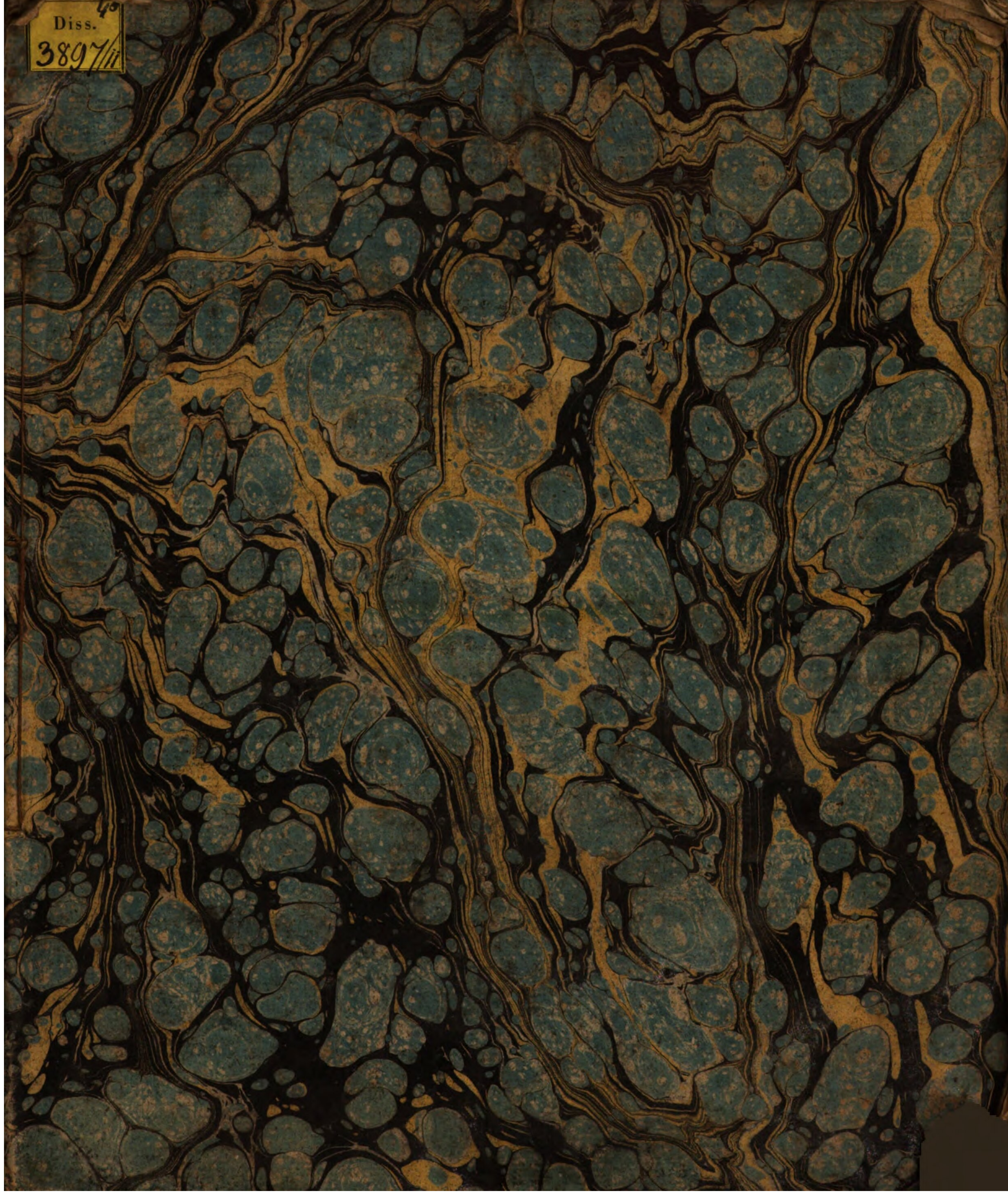


4^o
Diss.
3897/ii



4^o Diss. 3897 (11).

207

DISSERTATIO OBSTETRICA MEDICA

IN AUCTORIS

Q. R.

CURA SECUNDARIUM.

ORATIONE AD THEODORUM BOERHAEVUM.

L X V

DISSERTATIO OBSTETRICIO-MEDICA
INAUGURALIS

CURA SECUNDINARUM,

GRAVIDITATE AD TERMINUM DEDUCTA.

Q U A M

ANNUNTE SUMMO NUMINE,

DISSERTATIO OBSTETRICIO-MEDICA

INAUGURALIS

D E

CURA SECUNDINARUM,

GRAVIDITATE AD TERMINUM DEDUCTA.

IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA.

CITRA AC ADIUTIVA CONSENSUS.

PER

GABRIELIS VAN CHARENTH

ROTTERDAMENSIS.

Obiit Martii mensis 1841.

Obiit Martii mensis 1841.

Obiit Martii mensis 1841.

Obiit Martii mensis 1841.

Obiit Martii mensis 1841.

Obiit Martii mensis 1841.

DISSERTATIO OBSTETRICIO-MEDICA
INAGURALIS

DE

CURA SECUNDINARUM.

GRAVIDITATE AD TERMINUM DEDUCTA.

L X V.

DISSERTATIO OBSTETRICIO-MEDICA
INAUGURALIS,

D E

CURA SECUNDINARUM,

GRAVIDITATE AD TERMINUM DEDUCTA,

Q U A M,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI,

JOANNIS MELCHIORIS KEMPER,

J. U. D. JURIS NATURAE, GENTIUM ET PUBLICAE
PROFESSORIS ORDINARII,

NEC NON

NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE CONSULTO,

PRO GRADU DOCTORATUS,

SUMMISQUE IN MEDICINÂ HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

IN ACADEMIÂ LUGDUNO-BATAVÂ,

RITE AC LEGITIME CONSEQUENDIS,

D E F E N D E T

G A B R I Ë L VAN CHARANTE,

ROTTERODAMENSIS.

Die XI. Septembris MDCCCXV. Hora XI.

LUGDUNI BATAVORUM

A P U D C. G. M E N Z E L,

A 8 1 5.

L X V



*Ex Decreto Facultatis 2 Februarii 1813, judicandae sunt
opiniones in Disfertatione propositae, auctioribus propriae
neque a Facultate approbatae, neque rejectae.*

Dis. 21. Septembris mdcxxxv. Hov. XI.

LUGDUNI BATAVORUM

Abud G. G. M. E. N. E. L.

1813

PARENTIBUS CARISSIMIS

A T Q U E

L'Art des accouchemens est sans doute par son sujet d'une grande
importance, et il est le seul, qui fournisse de la perspective de l'avenir
souvent d'un seul coup de main plusieurs individus à la fois.

A M I C I S

S A C R U M

PARENTIBUS CARISSIMIS

L'Art des accouchemens est aussi noble par son sujet qu'utile par
sa fin: il est le seul, qui jouisse de la prérogative de sauver
souvent d'un seul coup de main plusieurs individus a la fois.

LEVRET, *Observat. &c. Praeface*

M U R C A S

P R A E F A T I O.

Quum quinquennium almâ in hac Academia degissem, atque omnibus legibus, quotquot & qualescunque fuerint, observatis, ad capessendam lauream doctoralem adspirarem, mori deficere nolui, specimen medici argumenti conscribendi.

Non diffiteor me hoc meum propositum aegre suscepisse, primum, quippe opinantem arrogantis esse, eum, qui pulverem Scholasticum vix excusserit, et plerumque majori jure inter discipulos, quam docentes referri mereatur; mox suae doctrinae specimen exhibere: quid enim in universum praestari potest, a tirone medico, experientia fere nulla munito? quam ea, quae in scholis audiverit, vel e variorum virorum scriptis didicerit, colligere, in ordinem disponere ac enarrare. At vero hanc opinio-

nem missam faciens, et cedens monitis cum Praeceptorum tum Amicorum, in materiâ quâdam eligendâ non diu anceps haesi: constitui enim illam Medicinae partem pertractare, quae mihi maxime arrisit, et cui praecipuam navavi operam.

Ante quadriennium primâ vice ad parturientis lectum deductus, vehementem uteri haemorrhagiam vidi, et gravitate mali adeo perterritus fui, ut abhinc secundinarum solutio, mihi semper magni momenti visa fuerit. Ab illo igitur tempore strenue varios de hac materie scriptores legi et evolvi; qui, quum in gravissimâ hac re inter se valde dissentirent, meum rei magis indagandae studium vehementer adauxerunt; ita ut magis magisque haecce materies mihi cordi fuerit, et ejus perscrutationem eo lubentius in me suscepim.

Grato animo autem testor, me multa debere tractatui Cl. MULDERI, hujus materiae accuratam historiam literariam exhibentis; nec non eximio tractatui Doct. WIGANDII, von den Ursachen und der Behandlung der Nachgeburtszögerungen, ex quo didici quomodo haecce materies theoretice pertractari possit; hos omnino libros praee aliis consului, et ex iis non pauca in meos usus converti.

Fal-

DISERTATIO

Falleris tamen B. L. si dissertationem a me expectes omnibus numeris absolutam, cui componendae et vires meae longe sunt impares, et satis longum temporis spatium defuit; quum enim diu frustra expectassem, ut tandem hujus Academiae faciem mutatam viderem, et ab omnibus sordibus purgatam, quae saeva Gallorum tyrannide in Patria nostra grassante fuerant introductae, eventus hanc meam spem fefellit; Gallorum more continuata ac laboriosa examina haud pauca subire debui, ut Candidatorum numero adscriberer: quibus feliciter peractis, quum constituissem celebres Germaniae Academias, scientiae medicae ulterius excolendae causa adire, reliquum tempus adeo erat coarctatum, ut susceptam materiem rite absolvere non potuerim; cujus rei eo magis me poenituit, quoniam ultimam meae disputationis partem non satis accurate pertractare potui. Huc accessit, quod cum bello in Patriam nostram nuper delato, plerique hujus Academiae Cives, Musarum cultum cum armorum tractatione mutassent, factum sit, ut in aliis rebus agendis nonnunquam fuerim occupatus; et impedirer, quo minus hoc quaecunque specimen pro

concessâ libertate publice defenderem. Quare B. L. sibi persua-
deat me haecce tantum collegisse, ut documentum meorum pro-
gressuum, licet exiguum exhiberem, non adeo, ut alios edoce-
rem, quam potius ut ipse discerem.
Hac opportunitate non possum, quin omnibus Clarissimis fa-
cultatis Medicae Profesforibus, ac doctissimo viro G. SALOMON,
pro suis egregiis Institutionibus, et pro magna eorum erga me
benevolentia, hic publice gratias agam habeamque.



DISSERTATIO OBSTETRICIO - MEDICA

INAUGURALIS

D E

CURA SECUNDINARUM,

GRAVIDITATE AD TERMINUM DEDUCTA.

INTRODUCTIO.

Dei Omnipotentis divina sapientia, et veneranda Providentia, uti non magis elucescunt ex Μακροκόσμου quam Μικροκόσμου contemplatione; sic etiam in iis auxiliis, atque iis organis, quae Creator, ad universum genus humanum conservandum, praesto esse curavit, aequae conspicuae sunt, quam in iis quae Ille ad vitam sanitatemque uniuscujusque hominis conservandam constituit.

Si enim attendamus ad mutationes, quas cum animus, tum corpus utriusque sexus, tempore pubertatis subeunt; si attendamus, quomodo tam Mas quam Foemina se invicem appetant, in mutuos complexus ruant; si numeri utriusque sexus, fere semper et ubique paris, rationem habeamus; si denique accurate fabricam corporis foeminini perscrutemur; facile concludi potest, perfecte hoc esse constructum, ita ut functionem sexualem peragat, hoc est

ut virum admittat, foetum concipiat, nutriet, contineat ac emit-
tat; insuper non possumus satis admirari divinam sapientiam, quae
modis auxiliisque tam praeclaris, aciem mentis humanae prorsus
fugientibus, curaverit, ut creationis ornamentum, genus humanum
incolume praestaretur, atque terrarum orbis hominibus nequaquam
esset destitutus. Adsentimur ergo Ciceroni dicenti. „ *Non enim
temere nec fortuito sati et creati sumus, sed profecto fuit quae-
dam vis, quae generi consuleret humano.* ” (1)

Quam perversa ergo illorum est cogitandi ratio, qui prae se fe-
runt, innumera mala, plurimaeque pericula, puerperii functioni
esse sociata; quum numerus hominum hujus aevi, non minor
numero hominum seculorum praeteritorum; numerus virorum,
numerum foeminarum non superans, numerus vetularum, numero
senum major; et vita nuptiarum longior, quam vita caelibatarum,
contrarium probent: atque extra omnem dubitationis aleam po-
nant, Numen beneficum in hacce functione, nil nisi generis hu-
mani felicitatem ac conservationem sibi proposuisse (2).

Nonne praeterea jure statui potest, ex ipsis partus incommodis,
foeminas plus emolumentum quam detrimento capere? Nam ut Cl.
CAMPERO auctore utar. „ Nonne, ” inquit, „ feliciores haben-
dae sunt foeminae, si septies octiesve per breve tempus dolores
patiantur, quam si per totam earum vitam immedicabili uteri pro-
lapsu, ramicibusque aliisque laborarent vitiis, quae si pelvis adeo
foret ampla, ejus adeo laxa ligamenta ut foetui facillimus foret
exitus, inevitabilia haec utique insequerentur incommoda. ” (3)

Negari tamen nequit, ob hancce functionem, faeminas, prae

(1) Vid. Quæst. Tusc. Lib. I. Cap. 49

(2) SUSMILCH in opere egregio. *De Goddelijke order, heerschende in de
veranderingen van het menschelijk geslacht.*

(3) Vid. CAMPERUS in *Disfert. I. belg. idiom.* ed. ante MAURICAEI *Tracta-
tum de Morbis Gravidarum ac Parturientium* ed. 2. Amstelod. pag. 2.

viris, plurimis malis esse obnoxias, et hanc partium diversitatem, functiones ejus diversas, mutationesque, varia vitae periodo, varias totidem esse causas praedisponentes, ut praeter morbos viris proprios, longe insuper plures, aliosque perpeti debeant. Quare non incongrue Democritus in Epistola ad HIPPOCRATEM dixit. „ *Uterus sexcentarum aerumnarum mulieri auctor.* ” (4)

Cum igitur tam infelix sit foeminarum conditio, ut adfectibus viris propriis etiam sint obnoxiae, nec non infinitis aliis malis, quibus viri non laborant; sequitur functiones sexuales non raro Medici regimen, attentionem et curam postulare. Quamobrem nemini mirum aut plane incongruum videri potest, si de quâdam functione sexuali, nimirum de solutione secundinarum agere constituerim; et mihi animus sit, exhibere descriptionem, de modo, quo natura hanc functionem absolvat, quo labescenti naturae succurri possit, qua ratione saepe a sua norma discedat, et denique quomodo ars has aberrationes curare soleat debeatque; priusquam haec adgredior, pauca adhuc de primis partus momentis, praefari liceat.

Viro ad foeminam admisso, coïtu rite instituto, conceptione factâ, foemina est gravida, uterum gerit; intumescit abdomen, menstrua non amplius prodeunt, turgent mammae, foetus motus percipit foemina. Ut vero unicuique animali suum est pariendi tempus, parum erroris admittens, sic et Regni animalis principi, foeminae suum pariendi tempus competit determinatum; et sapientis quidem Creatoris instituto constitutum est, ut per novem menses solares, decemve lunares uterum gereret foemina, et foetus inter viscera matris absconditus, certum inveniret domicilium, ubi ab injuriis externis tutus, sanguine materno aleretur. Absoluto autem graviditatis tempore, natura foetum e corpore materno expellere conatur, incipit partus, percipiuntur uteri musculo-

rum-

(4) Vid. HIPPOCRATIS *Epistola* ed. Foës. pag. 1289.

rumque abdominalium contractiones, post breves intermissiones redeunt, dolores praeparantes parturientem invadunt, ostium uterinum paulatim aperitur, membranae per illud protruduntur, aquae, ut ajunt, sese formare incipiunt; contractiones nunc majore intensione increscentes, titulo dolorum ad partum insigniuntur, quae caput foetus, in pelvis minoris capacitatem protrudunt, membranas rupturam facere, et liquorem amnios effluere cogunt. Tertium nunc partus momentum intrat, dolores conquassantes, prioribus multo vehementiores, ac proxime sibi insequentes parturientem invadunt, pulsus fit durus, plenus et frequens, tremor artuum, faciëi ardor, sudor profusus, horripilationes, dentium stridor, labiorum constrictio, faciëi alienatio, vocis mutatio sese observatoris oculis monstrant, ac ejus animum horrendum in modum adficiunt; atque his vehementissimis conatibus frenulum dirumpitur ac foetus excutitur.


~~~~~#~~~~~

## CAPUT PRIMUM.

### DESCRIPTIO ULTIMI MOMENTI PARTUS NORMALIS.

#### §. I.

**E**xcusso foetu, statim evanescunt omnia molesta symptomata, defessa parturiens non amplius percipit uteri vehementes contractiones, dulcissimâ reficitur quiete, quae verbis exprimi non potest; pulsus fit mollis, plenus, aequalis; calor, sudor, ac genarum rubor sensim sensimque imminuuntur, ac oculi somno fiunt graves; pallida facies pulcherrimam praebet imaginem beatae ac suae fortis contentae matris, cujus brachia cum oblectamento prolem festivam amplectuntur; frustra quaerit verba, ut suam felicem sortem adstantibus depingat, ac tandem leni somno sopita jacet.

Brevi tempore praeterlapso, post quadrantem vel semihoram, quies illa denuo turbatur; dolentes ac convulsivae uteri ac musculorum abdominalium redeunt contractiones, sensatio oritur corporis descendens, quod e vaginâ prolabi conatur; hae contractiones vero multo minoris sunt momenti, quam quas ad foetus expulsionem Natura adhibet ac semper, iis vigentibus, quidquam sanguinis ex utero fluit; quod a solutione placentae dependet, cujus cum utero nexum dissolvunt, et sic, conjunctione solutâ, se-

B

cun-



cundinas per ostium uterinum in vaginam pellunt, (5) e quâ dein sponte, corporis situ mutato, prolabuntur, atque sic absque ullo artificio absolvitur partus.

Partu absoluto per aliquot adhuc dies sanguinis ex utero stillidium obtinet, cum catameniis comparandum, largior aliquanto tamen ejus est quantitas, ac dum saepe in uteri cavo coagulatur sanguis, dolores (Gallice *tranchées*) nonnunquam percipit puerpera, ab expulsiōe harum grumarum ortos, color lochiorum cruentus brevi in subrubellum, dein in albidum abit, serosam induunt naturam, quod plerumque secundo, tertio, aut quarto post partum die accidit, cum febriculâ corripitur puerpera, quae cum sudore universali, mammarum intumescentiâ ac lactis secretionē solvitur; febre lacteâ fugatâ, lochiorum fluxu cessante, omnes partes, genitalibus exceptis, quae paululum flaccida ac dilatata manent, ac ostium uterinum, quod parvas cicatriculas exhibet, pristinam formam resumunt; mater infanti ubera praebet, ac utriusque sanitas ac vires, quotidie augmentum capiunt (6).

#### §. 2.

Sic natura partum absolvit, sic secundinas expellit, si omnia, ad hanc functionem peragendam necessaria rite sese habeant, si nexus inter uterum atque placentam non sit nimius, aut nimis debi-

(5) Supervacaneum foret determinare, quid secundinae sint, quum ad unum omnes, hodie hac voce placentam et membranas sive ovum a contentis depletum insignire ament, quia quasi partum secundum efficiunt. De structurâ ac functionibus harum partium consuli merentur variorum Anatomicorum scripta; ac praecipuis SCHREEGER, *de functione placentae uterinae*, Erlangae 1799. LOBSTEIN, *Essai sur la nutrition du fœtus*, Strasbourg an X. (1802) forma quarta et WRISBERG *de structura ovi et cet.* pag. 312.

(6) Conf. SAXTORPH, *Erfahrungen die vollständige Geburt betreffende*. Copenhagen A°. 1786.



bilis (7), vel inaequalis; si contractiones debitaе sint energieae, si placenta fundo uterino sit annexa, nec volumine peccet, aut aliud obstaculum sese ejus solutioni aut expulsiōni opponat; horum vero requisitorum, si unum alterumve deficiat, natura a descriptâ normâ deviat, quamvis non minus suo scopo tamen saepe feliciter potitur.

Statuimus in praecedenti paragrapho solvi ac expelli contractionibus uteri secundinas; nonnulli vero, in quos LOBSTEIN est referendus, censent solutionem secundinarum produci a sanguine, nunc liberius per vasa majora circulante, majori vi ad uterum tendente, nec amplius a foetu absumpto, quo ergo sinus placentae distenduntur, atque sic ab ipso utero detrudi, quum ulterioris dilatationis non sint capaces (8).

Alii rursus a pondere ipsius placentae non amplius a foetu aquisque fultae solutionem secundinarum dependere putant. Quamvis

(7) Si nimis infirma secundinarum cum utero cohaesio sit, pelvis simul sit ampla, ac membranae tenaciores sint, integrum ovum, sive foetus cum secundinis simul expellitur, qualem partum in ovo satis incongrue HARVEY partum maxime naturalem vocat, vid. ejus exercitationes *De generatione animalium quibus accedunt quaedam de partu &c.* pag. 356, quamvis maxime facilem esse non negemus; nam uti recte monet Vir clarissimus, Praeceptor aestumatisissimus, M. S. DU PUI, in Institutionibus suis privatis. „Talis partus raro observatur in partu ad terminum, foetus corpore bene evoluto, et doloribus valentioribus, sed saepe in foetibus pusillis ad plenam maturitatem nondum perventis: ac secundo, quia ut vitam agat ac continuet, requiritur ut membranae disrumpantur, ac si non disrumpantur partu maxime naturali perit infans: denique tertio, unâ cum ovo et simul ac semel excutiat placenta necesse est, alias enim in ovo infans nasci non potest, uterus igitur non tantum uno momento omnem ab ovo resistantiam perdit, sed eodem momento avulsâ placentâ, hiant vasa uterina: hocque itaque duplici statu effici potest, ut sacci adinstar nunc collabatur uterus atonicus, vasaque se non contrahentia insignem quantitatem imo ad mortem usque fundant sanguinis.”

(8) Vid. LOBSTEIN in opere citato §. 113.



vis vero non negemus, quod congestio sanguinis ad uterum, atque inde profluens distensio sinuum placentae ad dilacerationem tenerae cellulosaе nexum efficientis conferre quid possit; ac pondus ipsius placentae forsan aliquo jure simul in censum duci queat; tamen non dubitamus recensere contractiones uteri ac preli abdominalis actionem, uti causas solutionem secundinarum efficientes; quum secundinarum solutio non succedet, nisi perceptis contractionibus, uti haemorrhagiae ab uteri contractionibus excitatae, peractam solutionem certo certius probant.

### §. 3.

Si ad ea attendamus, quae post foetus expulsionem contingunt, non satis divinam mirari possumus sapientiam, et ordinem egregium, neque minus praeclara, quam simplicia auxilia, quae Creator, ut rite haec functio perageretur, fundavit; ut melius quid excogitari vel aptius effici posse, mens nostra credere recuset.

Quis, quaeso, neget egregium esse institutum, ut defessa parturiens post foetus expulsionem dulci quiete vel somno fruatur, ut novas colligat vires ad partum penitus absolvendum; ad corpus illud heterogeneum, suam praesentiam brevi molestum ex utero, secundinarum titulo, expellendum? Quis non observat egregios hujus instituti effectus, quando novis collectis viribus parturiens e statu suo quieto ab insurgentibus contractionibus excitatur, et secundinas cum levi haemorrhagia expellit? Quis in ipsa illa haemorrhagia? quis in lochiorum fluxu non detegit praeclara instituta in salutem corporis foeminini tendentia? phlogistica enim uteri conditio sic tollitur; heterogenea in uteri cavo semper post partum praesentia corpora dissolvuntur, eliminantur. Quum vero sint puerperii comites inseparabiles, quum ex organismi lege, e functione praegressa sequi necessarie debeant simulque mala, quam plurima ceterum puerperae minitanti ita praecavent; ut arte aptius vel melius quid excogitari posse negemus.



## CAPUT SECUNDUM.

### DE OFFICIO MEDICI OBSTETRICANTIS VERSUS PARTURIEN- TEM POST FOETUM EXPULSUM, IN STATU NORMALI.

#### §. 1.

**P**raecedenti capite exposuimus, quomodo natura partum absol-  
vat, quâ ratione secundinas expellat, exinde patuit artis auxilio,  
in peragendâ hac functione stricte non egere, sed sibi soli suffi-  
cere, et magis convenire, ut obstetricator spectatorem quam acto-  
rem agat. Nec ramen quis sibi fingat obstetricantis praesentiam  
inutilem aut supervacaneam esse, sed aequè necesse est, et aequè  
requiritur ac durante foetus expulsionem, observando quid natura  
faciat feratve, praecavendo ne a normâ suâ deflectat, munditiei  
prospiciendo ac cavendo, ne secundinae prolabentes terrorem par-  
turienti incutiant, aut pars membranarum remaneat, quâ semper  
novae excitarentur contractiones ac puerperium turbaretur.

Solutis ergo secundinis, ac in vaginâ haerentibus, aut ostium  
uterinum occupantibus, nec prius ad illas educendas sese accingat  
obstetricator, ut recte monet BAUDELOCQUE; quando ait: „ On ne  
„ doit jamais antreprendre de delivrer la femme, que le pla-  
„ centa ne soit detaché, et que la matrice ne s'efforce de l'ex-  
„ pulser, si ce n'est dans les circonstances que nous indiquerons  
„ ci-après ” (9), ac dum cum digitis unius manus funiculum  
um-

(9) Vid. *L'art des accouchemens* par J. L. BAUDELOCQUE, Tom. prim. part.  
Chap. V. Art. 1. Sect. II. §. 911. pag. 397 ed. Gall. Ao. 1807.



umbilicalem arripit ac leniter tendit, cum alterius manus digitis funiculum versus os sacrum deprimit, ad placentam usque adscendit, ut sic axeos pelvis rationem habeat, ac vires manus trahentis perpendiculariter in ipsam placentam agant, leniter funiculum attrahat, et si sequatur placenta pro axeos pelvis directione eleventur manus: si vero leniori conamini non cedat placenta, sed potius relaxato funiculo resiliat, ob hoc indicium solutionis nondum peractae ab ulterioribus conaminibus abstinendum est, et naturae committendum opus: si ad genitalia externa secundinae pervenerint ambabus manibus arripi, elevare, saepius involvi ac educi debent, ut membranarum in funem contortarum nil remaneat.

Examinet dein secundinas obstetricans ut constet an sint integrae, et qualis sit color, quum inde de uteri conditione simul certior sit, deinde lumbos puerperae cum linteamine lato calefacto quadruplicato cingat, ut sic aptum fulcimentum musculis ac abdominalibus visceribus praebetur; quae evacuato utero omnem fere amiserunt resistantiam. Accessus aëris ad genitalia linteamine octuplicato impediatur, quod lochia simul recipit ac munditiæ causâ saepius de die mutari debet: a frigore tuentur mammae linteamine molli duplicato imposito: in lecto adaptato demittatur puerpera, vel sordes auferantur: aliquod alimentum eupeptum illi offeratur, ac ut somnum capiat illi concedatur.

§. 2.

Natura, uti in §. 2. Cap. 1. diximus, non semper eodem cum tenore, non semper secundum normam praescriptam hanc functionem absolvit: variae ejus sunt aberrationes, quamvis non minus feliciter suo scopo potiatur, ac feliciter partum absolvat, secundinas expellat; sic e. g. per longum temporis intervallum saepe vel nulla observantur conamina vel leviora tantum aut saltem secundinas



nas expellere non valentia (10), et quamvis natura ea superaret obstacula, quae sese secundinarum solutioni ac expulsionem opponunt; tamen obstetricatoris officium requirit, ut ad ea attendat, et majora mala e levioribus illis a statu normali aberrationibus saepe oriunda praevideat, lenioribusque auxiliis retardationis causis rite adaptatis praecaveat: non solum enim eadem commoda inde percipit parturiens ac in statu maxime naturali, sed plura insuper; sic terror ac anxietas e remanentibus secundinis oborta leniuntur, sic citius ad finem ducitur partus, sic citius quies defessae puerperae concedi potest.

Ne tamen quis putet me in eâ opinione versari, secundinas, si non brevi insequuntur foetum, debere avelli ac extrahi; ne quis putet, me ab illorum partibus stare, qui ostii uterini constrictionem ac secundinarum incarcerationem timentes, statim manus operi admovent, secundinas extrahere, educere student: infante vel alio pondere funiculo dependente, errhinis, emmenagogis propinatis medicamentis (11), aut ab utero manu intro-

(10) De secundinis post longum temporis intervallum feliciter naturâ expulsi-  
confer: DE REUS *Naauwkeurig Onderwijs in de Verloskunde*, pag. 53, 123,  
150 en 122, 2de druk. SWIETENII *Comment. in BOERHAVII aphor.* Tom. IV.  
pag. 579. GEHLER in *Dissert. De utero secundinas expellente* Lipsiae 1769 pag.  
9. BROWN, *Memoirs of the Medical Society of London*, vol. V. Art. 22.  
ZANETTI, in *novis actis physico Med. Acad. Caes. Leop. cura Naturae curios.*  
Tom. V. *Observ.* 42. TITSING, *Diana ontdekkende het geheim der dwazen &c.*  
pag. 739. C. G. ORTELS, *Medicinisches praktische beobachtungen* Leipzig 1804  
No. 3, VAN WY, *Prijsverhandelingen van het Amsterdamsch Genootschap*  
*der Heelkunde*, pag. 13. et 14 *Bl.* VI. *St.* 1.

(11) Vid. HIPPOCRATES *de Superfoet.* ed. Foës. Tom I. pag. 261. *De natu-*  
*ra muliebri* pag. 581, 582 et 583. *De morb mulierum* pag. 608 *ibidem*  
pag. 624, 625, ac pag. 632, *Aphor. lib. V. Sect. 5, Aphor. 49.* CORN-  
CELSUS, *de Medicina Lib. VII. Cap. 29.* A. PARÉ, *de la generation de*  
*l'homme*, Paris 1573 8°. *Cap. 17.* MAURICEAU, *Traité des maladies des*  
*femmes grosses*, Paris Ao. 1712 4°. *Liv. II. Chap. 8. p. 248.*



ductâ, placentam deglubere praecipuunt (12). Multum tamen abest, quo minus illa praecepta sequamur, quae solum, ut testimonia inscitiae praeteritorum saeculorum ac artis adhuc in cunabulis versantis sunt considerata, quorum inutilitatem non solum, sed nocivos, quos edunt, effectus nimis dira plurimis exemplis probavit experientia: sed contra nobis videtur, nunquam eductio secundinarum esse suscipienda, priusquam placenta sit soluta, ac natura ad illam expellendam conamina instituat, nisi adsint symptomata urgentia, de quibus mox dicendum: ne naturae vim inferamus, ejus conamina praecurramus aut perturbemus, quum solum illam adjuvare ac sustinere debeamus.

§. 3. (13.)

Absentia contractionum, foetu nato, ac inde promanans retardata secundinarum solutio dependet a debilitate universali, aut topicâ uteri, quae directa vel indirecta esse potest: debilitas universalis jam ante partum cognoscitur e totius corporis habitu ac symptomatibus universali debilitati propriis; durante partu ex uteri levioribus contractionibus, ac totius partus languore manifesta fit: huic morbosae conditioni imperfecta totius corporis evolutio, morbi praegressi ac nimiae excretiones ansam praebent. Topica uteri debilitas producitur a causis, debilitatem huic organo conciliantibus, uti fluore albo, partibus frequentioribus, difficilioribus praegressis,

(12) Vid. DEVENTERIS, *Operationes Chirurgicae novum lumen exhibentes obstetricantibus ed. belg. Ao. 1746 a pag. 191—193.* SMELLIUS, *A Treatise on the Theory and Practice of Midwifery 3 ed. London 1752 8°. vol. I. pag. 240 et 241.*

(13) Quam difficile sit limitem ponere inter statum sanum ac morbosum, quis ignorat? sic a nonnullis ad statum morbosum referuntur conditiones, quas hic pertractandas esse putavi, quia, quamvis arte auxiliante tutius superentur; tamen a naturae viribus absolvi possunt.



hujusque visceris vulneribus. Indirecta debilitas oritur a tono uteri amisso vel ob nimiam a pluribus foetibus extensionem, aut nimiam aquarum quantitate, vel ex aliis aberrationibus foetus expulsionem difficilem reddentibus, majora hujus visceris conamina excitantibus, vel ob foetus expulsionem praefestinatam (14).

Deficientibus uteri contractionibus, solutione secundinarum retardata, nocivas ex illo torpore non raro promanantes sequelas obstetricator impedire debet; arcendo aërem de genitalibus linteamine imposito, praecavendo nocivas ex animi pathematibus profluentes sequelas; removendo male fundatum metum, non raro e remanentibus secundinis abortum, refocillando vires analeptico, leni cardiaco medicamento; abdomini calidum linteamen applicando. Si uteri contractiones redeant, (hisce auxiliis applicatis) partus negotium rursus naturae viribus committitur; si vero nec tunc secundinarum solutio sequatur, vel ob non sufficientes contractiones, vel ob cohaesionem placentae solito fortiolem tunc naturam in hac functione adjuvare, uteri contractiones augere debemus; cui indicationi satisfaciunt frictiones in globum uterinum institutae, fundo uteri praesertim applicatae, ut sic ad majores excitentur contractiones uteris (15); et interne analeptica leniter cardiaca adhibeantur medicamenta.

Hisce solutis secundinis, ac per ostium uterinum propulsis modo §. 1. hujus capituli descripto foras duci debent, ac ut puerperii cui-

(14) De Diversitate curae in asthenia directa ac indirecta ex professo agemus in §. 10 Cap. 3.

(15) Mala applicatio sive iniqua harum frictionum directio e. g. in collum uterinum, nocivas sequelas producere potest uti secundinarum incarcerationem aliasque, vid. WIGAND in Tractatu, *Von den Ursachen und der Behandlung der Nachgeburtssögerungen*, Hamburg 1803, 8°. §. 3. pag. 43. nec minora mala ex intempestivo usu saepe oriuntur cujus rei egregium occurrit exemplum in J. C. LODERS, *Journal für die Chirurgie Geburtshulfe und Gerichtliche Arzneykunde*, I. B. 2. St. S. 290 seqq.



curam agat obstetricator requiritur; febrem lacteam praecaveat; diminuatve apto regimine, diaetâ levi, promovendo lochiorum fluxum, alvum liberam servando, diaphoresi prospiciendo ac saepius ubera neonato praebendo; febre lacteâ vehementiori eruptâ; medicamentis supra memoratis conditionibus respondentibus, praefertim causis unde promanare videtur, adaptatis illi prospiciat; puerperii semper rationem habeat, ad systema nervosum irritabilius attendat; phlogistici si quid subfit antiphlogistico apparatu oppugnet; mala per partum aliisve de causis inducta fanet.





## CAPUT TERTIUM,

DE CAUSIS SECUNDINARUM SOLUTIONEM ABNORMEM

REDDENTIBUS,

NEC NON

DE SYMPTOMATIBUS EXINDE OBORTIS;

§. I.

Capite primo exposuimus, quomodo natura partum secundam absolvat, et secundinas expellat; altero capite vidimus, quomodo obstetricator solutas secundinas e vaginâ educat, quâ ratione lenioribus auxiliis solutionem secundinarum promoveat, naturaeque languescenti novas vires quasi suppeditet, ut magis tuto, cito ac jucunde hanc functionem absolvat. Sic aliquando, sic multoties accidit, ut secundinarum solutio ac expulsio in genere naturae viribus absolvatur ac tuto illis committi possit.

Quis vero negabit, non semper naturae vires ad hanc functionem absolvendam sufficere? non raro partum secundum obstetricatoris attentionem, regimen, extractionem poscere? enim enimvero uti aliae corporis humani functiones, ex absentia unius pluriumve conditionum necessariarum turbantur impediunturve; quid mirum et hoc nonnumquam circa hanc functionem observa-



ri, quae, ut rite absolvatur, tot tantasque requirit conditiones, ut quam facillime e mala ageudi ratione obstetricantium graviora nascantur incommoda.

## CAPUT TERTIUM

## §. 2.

Omnis aevi medicos de solutione secundinarum valde fuisse sollicitos, ac opiniones maxime diversas hac de re coluisse, patet, si eorum pervolvantur scripta; quum nonnulli defenderint, solutionem secundinarum non fat cito posse promoveri, ac vix sibi tempus concesserint, ad funiculum umbilicalem deligandum, uti HIPPOCRATES, CELSUS, PARÉ, MAURICEAU et DEVENTERUS (16). Alii e contra statuebant secundinarum solutionem semper naturae viribus relinquendam esse, et hujus functionis finem quiete esse exspectandam, vid. HUWÉ, CRANTZ, WEIZENBORN, VAN DER HAAR aliique (17).

Recte vero BAUDELLOCQUIUS monet (18), „ talia praecepta „ generalia in medicina nihil valere, saepeque hominibus nociva, „ et foeminis lethalia fuisse, casus tamen existere, in quibus con- „ venit solutionem secundinarum per temporis spatium longius „ breviusve naturae viribus relinquere; casus existere, in quibus „ natura suum scopum quidem attingeret, sed ubi arte hoc opus „ facilius ac tutius redditur, ac tandem casus existere, quibus „ con

(16) Confer. notae 11 et 12 in §. 2. Cap. II.

(17) Vid. HUWÉ, *Onderwijs der Vrouwen, aangaande het kinderbaren, de druk, Haarlem 1735, 8°, pag. 189 seqq.* CRANTZ, *Einleitung in eine wahre und gegründete Hebammenkunst, Wien. 1770, 8°. Journal der Erfindungen Theorien und Widersprüche in der Natur und Arzneywissenschaft, XXII St.* VAN DER HAAR, *over het zoo schadelijk als gevaarlijk afhalen van de Nageboorte aanstonds na de geboorte van een kind, Amsterdam 1797.*

(18) Vid. BAUDELLOCQUE, *l. c. §. 902 pag. 394.*



„convenit, solutionem secundinarum cito promovere.” Alii vero non magis convicti hujus sententiae veritate, quam observatione pessimarum sequelarum, quae nonnunquam; solutione secundinarum naturae viribus commissa, aut arte peracta natae fuerunt, aliam in mediam protulerunt sententiam; nimirum in genere naturae viribus solvendas ac expellendas esse secundinas, nonnumquam vero illarum solutionem arte esse promovendam; quae sententia certe ceteris palmam praeripit, quamque omnes fere obstetricatores hodierni amplectuntur.

Ut vero e hacce theoriâ aliquod in praxi redundet emolumentum, primo casus debent determinari, in quibus secundinarum solutio naturae viribus est committenda, ac in quibus arte est promovenda. Secundo accurate constare debet de auxiliis artificiisque pro casus diversitate adhibendis: sed in hac re aqua haeret, hacque in re maximopere a se invicem differunt auctores, hi in casu dato secundinarum solutionem naturae viribus relinquentes, illi eodem in casu arte illam promovendam esse suadentes; hi in casu determinato quoddam remedium exhibentes, alii contrariae efficaciae auxilium offerentes, ac suam theoriam, additis observationibus tam ab unâ, quam ab alterâ parte confirmantes; quare nemini mirum videri potest, quam saepe in arte obstetriciâ tiro vel obstetricator juvenis anceps haereat, ac dubitet, quid de hisce sit tenendum, quomodo sese in casu oblato gerere debeat.

„*Dum enim natura humana,*” ut clarissimi GAUBII egregiis verbis utar, „*statis a creatore legibus finita, per similia in dividua sese multiplicans, omni tempore eadem, sub iisdem conditionibus eodem semper modo agit ac patitur.*” (19). Constat illos vel errorem in observando commisisse, casus diversos pro casibus ejusdem generis exhibentes, vel efficacem naturam medicorum errores superasse. Quare nobis liceat ea proponere, quae  
no-

(19) Vid. CL. GAUBII, *Instit. Pathol.* §. 20 pag. 8 ed. tertia, Ao. 1781.



nobis de causis ac symptomatibus morbosae secundinarum solutionis probabilia videntur, ut hisce propositis curam illis adaequatam exhibeamus; quamvis litem per tot saecula agitatam, inter viros nec minus ingenii acumine, quam veritatis amore praeclaros ad finem perducere posse, nobis non persuadeamus.

### §. 3.

A variis auctoribus variae memorantur causae, morbosae solutionis ac retentionis secundinarum. J. RUËFFUS primus varias hujus mali causas assumsit, ac quinque proposuit, nimirum 1<sup>o</sup>. debilitatem uteri, 2<sup>o</sup>. cohaesionem nimiam secundinarum, 3<sup>o</sup>. uteri ac genitalium siccitatem, 4<sup>o</sup>. ostii uterini intumescantiam, 5<sup>o</sup>. nimiam ejus contractionem (20), quae causae etiam a PARÉ memorantur (21). ASTRUCCIUS duas causas proposuit, primam nimiam uteri crassitiem ac mollitiem, ob quas sese profunde inter placentae protuberantias insinuat; alteram, volumen nimium ac mollitudinem placentae, quamobrem majori uteri superficiēi respondet (22). DE REUS etiam proposuit duas hujus mali causas, secundinarum nimiam cohaesionem ac incarcerationem (23). OSBORNUS tres causas hujus vitii memorat. 1<sup>am</sup> Atoniam uteri, 2<sup>am</sup> contractiones uteri irregulares, ac 3<sup>am</sup> cohaesionem secundinarum nimiam (24). OSIANDER quinque memorat causas morbosae secundinarum solutionis, quarum 1<sup>am</sup> auxilium apto tempore

(20) Vid. S. RUËF, *de conceptu et generatione hominis*, Tiguri, Ao. 1554, 4<sup>o</sup>.

(21) Vid. A. PARÉ, *in opere cit.*, pag. 676 Chap. XVIII.

(22) Vid. ASTRUC, *L'art. d'accoucher réduit à ses principes*, à Paris, Ao. 1768, 8<sup>o</sup>. pag. 168.

(23) Vid. DE REUS, *Nauwkeurig Onderwijs in de Vroedkunde*, 2de druk, pag. 126.

(24) Vid. *Essays on the practice midwifery in natural and difficult labours* by W. OSBORN, London 1792, 8<sup>o</sup>. pag. 38.



re ex opinione praejudicatâ, vel inscitiâ non adlatum, 2<sup>am</sup> conamina inepta ad secundinarum solutionem in corporis statu erecto instituta; quibus funiculus umbilicalis rumpitur, ac placenta remanet, 3<sup>am</sup> uteri spasmum, 4<sup>am</sup> atoniam vel debilitatem, 5<sup>am</sup> cohaesionem nimiam (25). WIGANDIUS tandem sex causas hujus mali recensuit, 1<sup>am</sup> uteri atoniam, 2<sup>am</sup> ejus irregulares contractiones, 3<sup>am</sup> nimiam cohaesionem, 4<sup>am</sup> cohaesionem placentae loco a fundo uterino remoto, 5<sup>am</sup> positionem ejus iniquam in ostium uterinum, 6<sup>am</sup> nimium secundinarum volumen (26). Quamvis meum non sit determinare, quatenus e variis propositis causarum seriëbus aliis palmam praeripit, seriës a WIGANDIO proposita nobis prae aliis arridet ac hocce schema sumus infecuturi, mutatis, quae nobis videntur mutandâ: incipiendum nobis videtur a levioribus a statu normali aberrationibus, ac sic ad majoris momenti mala adscendendum, 1<sup>o</sup>. loco agere conveniet, de uteri obliquitate, 2<sup>o</sup>. De vesicae ab urinâ distensione. 3<sup>o</sup>. De nimio secundinarum volumine, 4<sup>o</sup>. De iniquâ secundinarum solutarum in ostium uterinum positione, 5<sup>o</sup>. De cohaesione placentae loco a fundo uterino remoto, 6<sup>o</sup>. De cohaesione secundinarum nimia, 7<sup>o</sup>. De uteri contractionibus irregularibus, secundinarum incarcerationem producentibus, 8<sup>o</sup>. De uteri atoniâ; in quantum nimirum haec mala uti causae morbosae secundinarum solutionis considerari merentur.

#### §. 4.

Si uteri diameter longitudinalis axi aperturae superioris pelvis minoris non respondeat, obliquitate uterus laborare dicitur; sicuti  
va-

(25) Vid. OSIANDER, *Grundriss der Erbkunst*, Göttingen, Ao. 1802 II. Th. pag. 466.

(26) Vid. *Tract. cit.* §. 1.



variae causae durante graviditate hoc vitium producere valeant; sic et post foetus expulsionem majori energieâ in uterum agere valent, ac ejus obliquitatem versus latus, quo jam durante graviditate haerebat, adaugent, mobilitate hujus organi incremente, ac ob protruberantem columnam vertebralem, dextrorsum vel sinistrorsum saepe ejus observatur obliquitas; et quidem plerumque dextrorsum, quae ab intestini recti directione ac intestinorum tenuium ad latus sinistrum situ dependere videtur: antrorsum si inclinaret uterus, hoc a relaxatione musculorum abdominalium dependet. LEVRETUS statuit uterum inclinare versus illud latus cui placenta adhaeret, ac ejus obliquitatem a pondere ipsius placentae produci (27): experientia vero vetat, quo minus haec sententia generaliter admitti possit.

Unicum tantum pathognomicum signum hujus mali exstat, quod habetur e globo uterino divergente ab axi aperturae superioris pelvis minoris; ostium enim uterinum non semper latus obliquitati oppositum spectat, nonnumquam praesente hoc malo in pelvis axi haeret, nonnumquam versus idem latus, quo uterus inclinat, tendit; collo uterino tubae in modum flexo.

Quamvis obliquitas uteri non tanta inducat mala, quanta quidem DEVENTERUS statuit: quamvis minori in gradu vix ac ne vix quidem partui noceat, magna tamen si aberatio sit, nocere potest, ac tanta adferre obstacula, ut naturae viribus foetus expelli nequeat, solutioque secundinarum impediatur; contractionibus enim non perpendiculariter in ipsam placentam agentibus, difficilius propellitur, virium dispendium fit, ac si magno in gradu hoc vitium obtinet, non potest, quin secundinas ad latus oppositum, minime ad ipsum ostium uterinum pellant; et sic nonnumquam obliquitas  
ejus

(27) Vid. LEVRET, *L'art des accouchemens* &c., III. Part. Chap. I. Art. X. pag. 113 ed. 2 §. 633.



ejus incarcerationi anſam praeſebet (28). De curâ hujus mali videbimus §. 2. Capituli IV.

## §. 5.

Si urinae excretio ſit impedita ac veſica lotio turgcat, verâ iſchuriâ laborat aegra (29). Hoc malum ſaepeius occurrit ac variis a cauſis producitur, quae vel in ipſâ veſicâ vel extra eam haerent: ſic ab uteri extenſione ejusque in veſicam ſive potius in urethram preſſione durante graviditate non raro oritur (30); nec raro durante partu capite foetus urethram comprimente, producitur: quae ſpecies a SAUVAGESIO *iſchuria hſterocſtica* vocatur (31), ac expulſo foetu plerumque ſanatur: et a ſpſmo ſphincteris veſicae, a lotio (ob pudorem male locatum) nimis diu cohibito, atoniam veſicae inducente nonnumquam oritur (*Iſchuria polyurica* SAUVAGESII (32)). Dijudicatur hoc malum, expulſo foetu, ex urinae retentione cum continuo mingendi deſiderio, e ſenſatione ponderis in regione hypogaſtricâ, pube et perineo, ac alterius tumoris ſupra oſſa pubis, attactum non ferentis; e tumore in vaginâ obvio, ac inſigni urinae quantitate, quae ſuperata iſchuriae cauſa ſemel ac ſimul excernitur.

Veſica tantâ urinae copiâ onuſta, poſt foetus expulſionem gravitate ſuâ pelvis minoris capacitatem petit, eamque adimplet

(28) BAUDELLOCQUIUS L. L. a §. 274—§ 301. VAN DOEVEREN, *Specimen Obſerv. Acad.*, Groning. et Lugd. Batav., Ao. 1765 4<sup>o</sup>. pag. 163 et ſeqq. STEIN, *Theoret. anleit. zur Geburtshülfe*, I. Th. a §. 371—377 et II. Th. §. 486—§. 487, et ROEDERERUS, *Elem. artis Obſetricae*, Caput XVII. Sect. II. a pag. 199 ad 220 ed tert. Ao. 1766.

(29) Conf. OOSTERDYK SCHACHT, *Inſtit. Med. Pract. Lib. VIII. Cap. 9 §. 1.*

(30) Vid. MAURICEAU L. L. Lib. I. Chap. 15.

(31) Vid. SAUVAGESII, *Noſol. Method.*, pars II. Tom. III. Cl. X. ordo 3. Num. 17 ſp. 28 ed. Amſtelodami, Ao. 1773 pag. 390.

(32) Vid. L. L. ſp. 22 pag. 387.



plet, ac suo volumine secundinarum expulsionem impedit ac causa non normalis solutionis secundinarum sistit.

§. 6.

Quo melius sese placenta quoad formam, volumen consistentiam ac fabricam habet, eo citius ac facilius solvuntur atque expelluntur secundinae: uti §. 2. *Cap. 1.* dictum fuit. Quo magis igitur placentae forma, volumen, consistentia, ac fabrica a statu normali aberrat, eo tardius ac difficilior secundinarum solutio ac expulsio naturae viribus perfici potest.

Placenta rite constructa est rotunda, diametri sex vel septem pollicum, crassitiæ ad centrum pollicem adaequantis, consistentiae carneo-spongiosae. Talem placentam in utero esse praesentem post foetus expulsionem coniecimus, e minori volumine, majori duritie, formâ rotundâ globi uterini nec non e consistentiâ partis placentae per ostium uterinum protuberantis atque e funiculo umbilicali robusto a tali placenta dependente.

Vario modo placenta, a normali illâ conditione saepe aberrat, absque ut harum aberrationum causas efficientes saepe perspicere possumus; sic volumine nonnumquam peccat, quod vel a conjunctione placentarum Gemellorum vel Trigeminum dependet, vel ab immodico nutrimenti suae naturae appropriati appositû (33) ac plerumque observatur in parturientibus sanis, plethoricis bene nutritis, conceptionis producto generaliter valde evoluto; observatur tamen nonnumquam in parturientibus debilibus, ac emaciatiss, ut diceres majorem illam evolutionem in detrimentum corporis materni accidisse nonnumquam etiam quoddam invenitur proportionis vitium inter foetum ac secundinas, ut nunc majores secundinae foetum pusillum ac vice versâ secundinae solito minores,

(33) Vid. CL. GAUBII, *Instit. Pathol.*, §. 161.



res, foetum robustum insequantur; sic ut nullum exstat indicium, quo talem placentam in utero esse praesentem determinare possimus.

Non raro placentae forma mutata observatur, sic induit formam oblongatam (*belg. raketvormig*) cordiformem, sic lobata ac vario modo divisa occurrit; quae formae diversitas secundum LEVRETIANAM opinionem, a variâ formâ loci, quo placenta in utero inseritur, dependet: e. g. fundo uteri adhaerentes placentae rotundae sunt, lateribus oblongatae adhaerent, et sic porro (34). Quamvis vero haec sententia non semper et ubique experientiae quadrat, uti monuit BAUDELOCQUIUS (35), tamen saepissime ita sese res habet ac in genere admitti posse haec sententia videtur.

Nonnumquam etiam organicae fabricae vitium obtinet, et structura secundinarum vitiata potest in causâ difficilioris solutionis secundinarum esse (36): sic in foeminis cachecticis, phlegmatici temperamenti, quarum solida in genere sunt laxa ac flaccida, placenta plerumque valde est amplâ, crassitiâ solito minoris, laxa ac flaccida (37).

Nec rara est ejus in hydatides degeneratio, quae si majoris sint voluminis, eadem partui secundo obstacula opponunt, ac secundinae volumine peccantes (38). Nonnumquam superficies pla-

(34) Vid. LEVRET, *Suite des Observations sur les causes et les accidens de plusieurs accouchemens laborieux*, Art. II. Sect. VI. pag. 112 ed. Ao. 1751.

(35) BAUDELOCQUE L. L. §. 483.

(36) Anno praeterito ab aestumatissimo Praeceptore G. SALOMON placentam accepi, (cujus iconem servo) cujus structura valde vitiata erat, pro majori enim parte ex adipe constabat, cui vasa sanguifera intertextâ erant. Foetus, ad quem pertinebat, optimâ fruebatur valetudine, ac facillime naturae viribus soluta ac excussa erat placenta.

(37) Vid. ASTRUC, L. C. pag. 168.

(38) De hoc malo conferri merentur RUISCH *Advers. Anat. Med. Chir.* Dec. II. Obs. X. pag. 32, et ejus *Observ. Anat. Chirur. Cent. Observat.*



placentae parieti uteri obversa, arenulis ac lapillulis obsessa fuit observata; uti ex observationibus GALLANDATII ac MULDERI patet (39). Causa hujus mali rarius observati nos latet, liceat interim (quamvis hac de re ceterum sum alienus) hypothesin circa mali naturam in medium proferre. Quum ad articulos Arthriticorum saepius deponantur calculi; quum plures homines per totam vitam cum lotio arenulas ac lapillulos excernunt; sanguinis quamdam dyscrasiam in illis assumi posse credo: e qua hoc vitium promanat, quare non omni probabilitate carere sequentem opinionem puto. Quamvis sanguis menstruus sit arteriosus in genere sanus, continet tamen saepe heterogenea quam plurima, quae retenta nocivos procreant effectus; nonne ergo a foemina ad calculos praedisposita, menstruatione tales arenulae ac lapilli possent excerni? illos, ni fallor, excrevit foemina de qua GALLANDATIUS mentionem fecit; e vehementioribus enim cruciatibus, quos menstruationis tempore pateretur, hoc conjici potest. Nonne durante graviditate ad idem illud emisarium delati ansam praebere possent generationi placentae talibus calculis obsesae, quum evolutioni foetus et ovi hicce sanguis impendatur? (78) 2510381 39

Rite hoc organicum secundinarum vitium distingui debet ab alio de quo LEVRETUS mentionem fecit, nimirum de maculis livescens cum annulis cartilagineis cinctis, in partibus secundinarum

XXVIII, XXXIII et LVIII. *Ephemer. Nat. Curios Dec. III. Ao. 5 et 6, Observat. 337 pag. 460.* G. C. DE GREGORINUS, *de hydropo uteri et de hydatidibus in utero visis aut ab eo expulsis, Halae Ao. 1795, 4<sup>o</sup>. pag. 40 seqq.*, et BAUMER, *Programma, de placent: uterin: in molas vesicarias mutatione, Giess Ao. 1776.*

(39) Vid. GALLANDAT, *Verhandelingen uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Vlissingen, Pars V, pag. 452 seqq.*, et MULDERUS, *Prijsverhandelingen van het Amsterdamsch Genootschap der Heelkunde, 6 Dl. 2 St. pag. 230.*



rum obviis quae durante graviditate solutae sunt (40), quod vitium WIGANDIUS cum descripto confundere videtur (41).

Cognoscitur hoc vitium ex uteri contractionibus per totum partus decursum frequentioribus ac vehementioribus, quae expulso foetu adeo violentes fiunt, ut inde dire foemina convellatur ac vigentibus contractionibus saepe leipothymiâ corripitur, quae contractione remittente remittit: haec symptomata, ni fallor producuntur ab acutis his corporibus uterum insolito adficiantibus ac stimulantibus.

Memorata placentae vitia secundinarum solutionem ac expulsionem difficiliorem reddere debere unicuique patet; nam si majus placentae volumen sit, majori superficie utero adhaeret, majores vires, majusve tempus ad solutionem perficiendam et propellendas secundinas requiruntur. Laxioris si fabricae sit, non sufficienter resistit utero sese contrahenti, comprimitur, minori uteri superficiëi sese accommodat, ac secundinarum solutio difficilior evadit: non aliter ac manus quae a cerâ inspissatâ facilius solvitur, quam a liquatâ cerâ, quae firmiter manui adhaeret ac sese secundum ejus motus movet ac componit, uti egregie dixit WIGANDIUS (42). Figura si sit mutata, contractionesque minus regulariter in ipsam placentam agunt, aut si lapillulis vel arenulis placenta obsesa sit, nexu simul plerumque peccat, ac ob ingentem ab hisce heterogeneis corporibus excitatum dolorem parturientes non rite contractiones promovent, aut actione preli abdominalis illis majorem concedunt vigorem.

§. 7.

(40) Vid. LEVRET, *L'art des accouchemens &c. Trois. Part. Chap. II. Art. IV. Sect. 2, pag. 143 §. 800, ed. 2. An. 1761, 8°.*

(41) Vid. WIGAND L. C. §. 6 pag. 106.

(42) Vid. WIGAND L. C. §. 10 pag. 160 et seqq.



## §. 7.

Quum requiratur ut Foetus cito ac facile in lucem edatur, ut ejus dimensiones minimae aptissimis pelvis diametris respondent (43), sic et idem problema de secundinis valet, quae eo facilius expelluntur quo melius illarum dimensiones minores aptissimis pelvis diametris respondeant; quo accuratius placenta in formam coni vel cylindri convoluta, suam peripheriam ostio uterino obferat. Sed uti leviores aberrationes facile feruntur, nec foetus expulsionem obstaculum opponunt, sic etiam facilius placenta cujus volumen volumini foetus semper cedit, per ostium uterinum vaginamque jam jam dilatatam propellitur, quamvis non rite ejus dimensiones pelvis diametris respondeant. Eo in gradu ejus dimensiones aberrare possunt ut difficillima inde ejus expulsio evadat: ac si cum superficie suâ amplâ et latâ ostio uterino incumbat, a naturae viribus aegre tantum vel perfecte non propelli potest, nec minus difficile secundinae expelluntur, si sanguis extravasatus uterinus inter membranas replicatas colligitur, qui illis enorme volumen concedere potest.

Prava secundinarum in ostium uterinum positio cognoscitur, ex absente vel nimis parvâ quantitate praesente haemorrhagiâ uterinâ; durante secundinarum solutione, e loco insertionis funiculi umbilicalis, ac ex ostio uterino plenarie obfecto vel oppleto ab aequali et glabrâ superficie placentae.

Membranarum replicatarum a sanguine oppletio ac distensio cognoscitur e sensatione vesicae tensae, qualis in secundo partus momento adesse solet (44).

## §. 8.

(43) Vid. A. VAN SOLINGEN, *Het werktuiglijke der Verlossing*, &c. Sect. 4. §. 52 pag. 38.

(44) Conf. WIGAND, *L. L.* pag. 154 et 162.



## §. 8.

Quum post foetus expulsionem uteri fundus prae aliis hujus organi partibus contrahatur, ejusque contractiones majore vigore sint praeditae, placenta huic uteri parti annexa citius ac facilius solvitur, quam si alii uteri parti adhaereat, quare placentae insertio loco a fundo uterino remoto, difficilioris solutionis secundinarum causam constituat.

Quamvis magis uni quam alii uteri parti sese placentamnectere experientia probat, omni tamen hujus organi superficiei sese conjungere potest, absque ut rationem sufficientem reddere valeamus causae varii, quo inseritur loci (45); sic anteriori vel posteriori, laterali dextrae vel sinistrae parti corporis uterini, sic ipso collo ac ostio uteri nexa invenitur. Symptomata pro diversitate cohaesionis loci differunt, tertio partus momento nonnumquam per integumenta externa de situ placentae judicare possumus; certum signum e directione funiculi umbilicalis petitur; verum ex ipsius uteri directione minus certe de situ placentae judicari poterit, uti §. 4. Cap. III. monuimus. Collo uteri si adhaereat placenta, e parte illâ prominente dijudicari poterit. Ostio uterino si placenta sit irradicata symptomatibus pathognomicis hoc malum indicatur, de quo, quamvis solutionem secundinarum non impediat, ob vitii gravitatem paulo accuratius agemus.

Insertio placentae in uteri orificium ac ejus cervicem vel est completa vel incompleta; completa dicitur, si centrum placentae centro ostii uterini respondeat; incompleta si ab eodem recedat. Graviditate longe adhuc ab ejus termino remotâ hoc vitium vix detegitur, quum nullum molestum symptoma producat, quod ab aequali uteri et placentae expansione derivandum videtur; graviditate vero ad finem

ver-

(45) Vid. OSIANDER, *De causis insertionis placentae in uteri Orificium esset.*, Gotting. Ao. 1792.



vergente, mense sexto, septimo, octavo vel nono, leviores nascuntur haemorrhagiae uterinae, post breviores longioresve intermissiones absque causâ manifestâ redeunt (46), quae promanant ex inferiori uteri segmento, se nunc imprimis expandente, ac exinde profluente majori minorive solutione placentae partiali. Si vero incompleta sit placentae in ostium uterinum insertio, sanguinis profluvium gravidam nonnumquam denuo corripit, doloribus praeparantibus invadentibus; uti hoc ante paucos dies in Nosocomio Academico sub praesidio Cl. ac aestumatisissimi Praeceptoris M. S. DU PUI observare mihi contigit. Partu vero invadente, ostio uterino sese aperiante, uteri collo evanescente, locus in placenta ab utero vacuus oritur, sanguinis profluvium augetur, et vigentibus uteri contractionibus increscunt haemorrhagiae, quum uterinae haemorrhagiae ex aliâ causâ promanantes e contractionibus hujus visceris sistantur, imminuanturve; ostium uterinum molle ac in aequale corpus occupat. Quam grave igitur hoc malum sit, quam pessimae sequelae ex insertione placentae in ostium uterinum promanent! nam illae haemorrhagiae semper in detrimentum corporis foemini, foetusque fiunt, ac cura radicale durante graviditate non potest institui, quum a graviditate, ut a sua causâ dependeant: conferantur de illo malo DENYS, MAURICEAU, PETIT, BAUDELOCQUE, DOUGLAS, BOND, FRORIEP, ac HEPFTER (47).

§. 9.

(46) Nonnumquam graviditate minus provectâ oriuntur haemorrhagiae, uti monuit VAN DOEVEREN L. L. Cap. 10 pag. 150 et 160.

(47) Vid. DENYS, *Verhandeling over het ampt der Vroedmeesters*, enz. Lugd. Bat. Ao. 1734 pag. 560. MAURICEAU L. L. Liv. II. Chap. 27 pag. 253. PETIT *Histoire de l'Acad. Roy. des Sciences*, Ao. 1723 §. 2 pag. 37. BAUDELOCQUE L. L. §. 976 seqq. DOUGLAS in *Medic. communications* vol. I. pag. 107 seqq. BOND, *Disf. de placenta ad ostium uterinum applicata*. L. F. FRORIEP, *Theor. Pract. Handbuch der Geburtshülfe*, 8<sup>o</sup>. ed. 4<sup>a</sup>., Weimar 1810 §. 227. pag. 230. C. F. HEPFTER, *Disf. de placenta praevia*, Lipsiae Ao. 1804 4<sup>o</sup>.



## §. 9.

Si tela cellulosa placentam cum utero nectens nimis sit tenax ac firma, secundinarum solutio inde difficilis vel plane ἀδύνατον evadit, ac pro gradu majori minorive hujus vitii pro majori minorive energieâ contractionum uteri facilius, difficiliusve, aut plane non a naturae viribus dissolvi potest.

Quamvis causae hoc malum producentes majori pro parte nos lateant, tamen e modo, quo natura generaliter nexum inter uterum et placentam efficit probabilem conjecturam de origine hujus vitii formari posse nobis videtur; quam igitur hic exponendam esse putavimus.

Genitalibus muliebribus oestro venereo calentibus, in statu subphlogistico versantibus, conceptione factâ, vasa uterina lympham plasticam plorant, cui membrana decidua HUNTERI suam originem debet; chorii vero vasa dein incrementa, se in hanc membranam insinuant, radículas figunt, ac origini placentae ansam praebent 48; quae ergo ope membranae deciduae illius telae cellulosae utero nectitur, uti vero pseudomembranae ex inflammatione diversarum partium e. g. pleurae, peritonaei, intestinorum &c. ortae, quo ad firmitatem ac quantitatem differunt, pro gradu inflammationis ac variarum conditionum accidentalium diversitate; sic et cellulorum nexum inter uterum ac placentam e phlogosi ortum a majori praegressâ inflammatione firmiorem evadere, probabile nobis videtur: cui conjecturae favet HAMILTONI, OSBORNII, OSIAN-

DRI

(48) Vid. A. HALLER, *Elem. Physiol.*, Tom. VIII. Sect. I §. I, pag. 27. BLUMENBACHIIUS *Instit. Physiol.* Sect. XXXIX. §. 564 et §. 565 pag. 437 et 440 ed. Ao. 1798. G. HUNTER, *Anat. uteri gravidi* Tab. XV. Fig. 5, Tab. XXIX. Fig. 3, Tab. XXXI. Fig. 3. FORSTER, *Quaest. Med. Sel.*, pag. 71—73. VAN SOLINGEN, *Verhand. van het Zeeuwsch Genootschap &c.*, IX. Dl. pag. 392 seqq. E. SANDIFORT, *Observ. Anat. Pathol.*, Lib. II. Cap. I.



DRI ac SIEBOLDII sententia (49), nec minus conditiones phlogosi faventes, uti laesiones fortuitae praegressae, abusus spirituosorum, obesitas, ac quies nimia, quibus praesentibus hoc malum occurrit. A. WIGANDIO etiam inter causas cohaesionis nimiae secundinarum recensentur partialis placentae ultimis quatuor graviditatis mensibus solutio ac nimis stricta uteri structura (50); quomodo vero hae conditiones quidquam conferre possunt ad nimis firmum placentae cum utero nexum producendum ignoro, quum in primo casu partes semel solutae se numquam de novo cum utero conjungant, uti monuit LEVRETUS, ac solutionem secundinarum igitur difficiliorem reddere nequeant, nec ob uteri fabricam magis compactam strictior evadat tela cellulosa, nexum efficiens.

Symptomata ab hoc malo producta differunt prouti vel tota placenta nimis firmiter cum utero nexa sit, vel tantum pars quaedam. Durante graviditate dolor obtusus circumscriptus, corporis motu increscens in utero observatur (51); durante partu uteri contractiones solito sunt vehementiores ac frequentiores, pars uteri cum qua cohaeret placenta dolet, quod a tensione ac distractione uteri sese ab adhaerente placenta liberare conantis, dependet, pulsus est durus fortis acensus, calor ac sitis urgent. Excusso foetu, placenta, vigentibus contractionibus ostium uterinum non occupat; globus uterinus est durissimus unaquaque contractione vehemens dolor excitatur; abdomen parturientis adeo fit sensibilis, ut indusii pressionem non amplius ferat, ac tandem con-

(49) Vid. HAMILTON, *Outlines of the Theory and Practice of midwifery*, Edinburg Ao. 1784, 8<sup>o</sup>, a pag. 200—223. OSBORN L. L. pag. 38 seqq. OSIANDER, *Grundriss der Entbindungskunst*, Göttingen 1802 Th. II. pag. 467. SIEBOLDS *Lucina*, II. B. 1 st. f. 126.

(50) Vid. WIGAND L. L. pag. 106—111.

(51) Vid. STOLLER, *Beobachtungen und Erfahrungen aus innern unsern Heilkunst*, Götha Ao. 1777. Conf. *Biblioth. Chirurg.* RICHTERI, IV. B. 3 st. pag. 402.



continuatae uteri contractiones, si parturientis vires non sufficiant ad non normalem secundinarum nexum solvendum, quo ad quantitatem et energeiam imminuuntur et penitus dein cesant.

Si vero nexus nimius placentae non sit generalis, sed tantummodo (salvo nexu normali majoris placentae partis,) pars quaedam nimis firmiter cohaereat, alia symptomata sese praecedentibus jungunt: parte quâdam solutâ, ex uteri plagâ illi placentae respondente, vel durante partu, vel illo absoluto, majores minoresve oriuntur haemorrhagiae majus, minusve periculum inducentes, ac globus uterinus, dum ceterum sit globosus et aequalis, nunc superficiem duram, inaequalem angulosam exhibet, quod a minoribus uteri inversionibus dependet; quum enim omnes vires impenduntur ad placentam ad ostium uterinum vaginamque pellendam, partes uteri quibus adhucdum cohaeret intro trahuntur ac sic leviores nascuntur inversiones asperis lineis circumscriptae.

Effectus nocivi e nexu nimis firmo placentae saepe profluentes sunt, quod vel uteri contractionibus vehementioribus solutâ placentâ, foemina tandem feliciter liberatur a suâ anxietate, ejus doloribus tam diris, et a periculo sibi imminente expulsionem secundinarum; vel quod uteri contractionibus ad nexum nimium solvendum non valentibus, foemina viribus exhaustis, omnia mala e vehementiori distractione ac dilaceratione uteri promanantia perpeti debeat: uti structurae mutationes, ejus inflammationem, aliaque mala e nimis diuturnâ morâ secundinarum in utero profluentia, de quibus deinde §. 11. Cap. IV. agemus.

#### §. 10.

Ut rite solutio ac expulsio secundinarum procedat, requiritur ut uterus aequaliter sese contrahat, quod si non contingat, si sese citius ac fortius uteri pars quaedam contrahat, quam



reliqua hujus organi substantia tunc secundinae retinentur, incarcerantur. Irregulares uteri contractiones, spasmi, dolores spasmodici dicti per omnem uteri ambitum, praecipue tamen per ejus corpus ac ostium observantur, ac non solum post foetus expulsionem, sed et per totum partus decursum non raro adsunt. Huic malo praedisponit systema nerveum nimis irritabile, ac ut causae occasionales recenferi merentur, omne id quaecunque, quod aliquam uteri partem nimis stimulat, vel illam paralyti adficit; sic, utero obliquo, pars determinata colli uterini adeo inter foetum et pelvis marginem comprimi ac contundi potest, ut prorsus paralytica evadat, nec ad foetum expellendum quid conferre queat; aut expulso foetu, sanis partibus sese contrahentibus, contrahi nequeat, ac in causa incarcerationis secundinarum sit. A prava foetus in utero positione e. g. si ejus axis longitudinalis diametro uteri transversali respondeat, nonnullae partes uteri sic extendantur, ut paralyti adfectae nec ad foetum nec ad secundinas expellendas quid conferant, et dum suum volumen servant, reliquis uteri partibus sese contrahentibus, incarcerari secundinae possunt; praecipue si non fundo sed corpori uteri adhaereat placenta. Huic malo insuper ansam praebet nimis celeris foetus eductio sive per versionem, sive per instrumentorum applicationem, quando fundo uterino sufficiens tempus non concedatur ut sese pro rata foetus educatione contrahat, ac e contra collum ac ostium uterinum non sit saepe dilatata, nimis celeri foetus transitu insolite stimulantur, ad majores contractiones incitantur, contractionibus fundi uterini minime adaequatis. Huic malo insuper ansam dat, cohaesio secundinarum nimia, unde pars quaedam uteri nimis stimulat ac dilaceratur, porro frictiones in globum uterinum male vel intempestive applicatae ( 52 ), dein laesiones vel vulnerationes ostii collique uterini, denique aeris frigidi accessus ad genitalia vel in-

cau-

( 52 ) Conf. nota 15. ad §. 3. Cap. II. ibique cit. auct.



cauta instrumentorum frigidorum applicatio, unde ad contractionem ostium uterinum stimuletur.

Primis partus momentis contractiones uteri irregulares, dolores spasmodici vagi vel spurii saepe observantur, qui foetus expulsionem admodum difficilem reddunt: ac quum ex illorum praesentia malum futurum cum quâdam certitudine dijudicari possit, symptomata primis partus momentis exinde orta nostram merentur attentionem. Spasmodicae uteri contractiones majorem dolorem parturienti inferunt, ac circa umbilicum ac uteri corpus percipiuntur, dum veri dolores e lumbis ad pelvim quasi descendunt; periodi intermediae in quibus doloribus vacat parturiens, comites inseparabiles dolorum partum vere promoventium, adeo parturientibus salutiferae, non observantur. Continuo majori minorive vehementia contractiones uteri vigent (53), quaedam pars uteri ad adtactum dolet, contracta videtur, ac vigente dolore et etiam illo evanescente magis quam reliquae uteri partes dura ac tensa est: uterus videtur ligaturâ transversali circumdatus ac contractus: foetus a contractionibus inaequaliter premitur, ac ideo sese insigniter movet, caput situm constantem non servat; si spasmi ostium uterinum occupant, tunc non tantum contractione vigente durum tensum ac sensibile est, sed quum in statu normali descendat nunc sese elevat ac retrahit, sensibilitas ac tensio remanent dolore evanescente, stranguriâ laborat parturiens, pulsus est parvus, celer, ac contractus.

Foetu excusso, si malum ostium uterinum occupet, ex ejus sensibilitate, constrictione, duritie, minori sanguinis profluvio, cognoscitur; nec minus, quod, dum a veris uteri contractionibus deprimatur ostium uterinum, nunc e contra adscendat ac suam tensionem sensibilitatemque dolore evanescente servat: globus ute-

ri-  
- (53) Eadem symptomata etiam observantur si iniqua est foetus positio.



rinus nimis magnus ac mollis est, nimis ab aperturâ pelvis minoris distat.

Si spasmus corpus uteri occupet, tunc clypsedrae figuram exhibet, cujus superior pars ad umbilicum usque se extendit; ac quamvis uteri vehementiores adsint contractiones, tamen placenta non descendit, aut quidquam secundinarum in ostio uterino invenitur, uteri volumen non imminuitur, aut major ejus durities evadit, pars contracta ad adtactum dolet, ac interea non raro majoris momenti haemorrhagia adest, quae sese vel foras monstrat, vel in uteri cavo, (clauso exitu a sanguine coagulato vel parte placentae prominente) colligitur; ab interiore si examinetur uterus refert figuram coni sive sacci inversi ad cujus apicem foraminulum invenitur, per quod funiculum umbilicalem transit. Varia mala ab hoc vitio producuntur, diversa pro diversis conditionibus accedentibus; aliquot enim horis praeterlapsis, spasmus sponte vel aptis adhibitis remediis solvitur nec amplius sese solutioni secundinarum opponit, sed illis liberam concedit viam; aut haemorrhagiae e partiali solutione secundinarum ortae parturientem invadunt, quae dum via ad secundinas obstetricanti sit praecclusa, periculosissima nonnumquam producunt symptomata, non semper aeque facile superanda; vel si spasmus non remittat, placenta eas subire debet mutationes, quae ex ejus morâ nimis protractâ in utero profluere debent, nimirum putrescit, ac perpeti debet parturiens omnia illa mala, quae a putrescentibus secundinis separari nequeunt.

De curâ hujus mali conferri potest §. 8. *Cap. IV.*

§. 11.

Ut debita cum energieâ sese uterus post foetus expulsionem contrahat, praeprimis requiritur, ut secundinarum solutio cito ac facile procedat, uti hoc §. 2. *Cap. I.* monuimus. Contacti-



litate hujus organi fractâ, atoniâ magis minusve completâ praesente, secundinarum solutio ac expulsio inde non solum retardatur, sed et periculosissima symptomata sese huic functioni sociant. Ut rite hoc vitium cognoscatur, ut certa prognosis vel de malo futuro, vel de tempore, quod natura ad partum absolvendum impendere debet, formetur, ut aptis medicamentis tam internis quam externis malam praesens vel incipiente partu, vel post foetus expulsionem non solum tollatur, sed et aptâ prophylacticâ curâ praecaveatur; non erit inutile ut causas hoc malum producentes ac symptomata hujus vitii exponam.

Uteri atonia directa observatur praesente universali parturientis debilitate, sive quod ea dependeat ab imperfectâ evolutione ejus corporis, ac igitur congenita sit, sive quod sit sequela potentiarum praegressarum debilitantium, uti diarrhoeae, haemorrhagiae ac blennorrhagiae diuturniores ac vehementiores toti corpori ut et utero debilitatem inducentium. Observatur saepissime uteri atonia aetate parturientis nimis vel non sufficienter provectâ; nam in altero casu foecunditatis termino ad finem vergente, quamvis debita sit partium uterum componentium cohaesio ac firmitas, vires vitales hujus organi deficiunt, torpore laborat uterus, quare ejus contractiones sunt lentae ac debiles; in altero casu, propter solidi compagis debilitatem, propter uteri laxitatem partus negotium non rite procedit; quare, nec non propter alias rationes, optandum foret, ut illâ aetate, quâ ad functiones genitales absolvendas, quâ propter partium genitalium vigorem conceptionis, nutritionis ac partus negotium optime procedit, foeminae matrimonium inirent; ac corpore adhuc non rite evoluto, aut bene ad functionem genitalem peragendam apto, a matrimonio desistere cogarentur, aetate aptâ praeterlapsâ, functione genitâli fere emeritâ: si enim annales artis obstetriciae pervolvantur, quam plurimi partus lenti ac periculosi, quam plurimae monstrositates vel conformationis foetus vitia observantur in foeminis aetate provectiore

par-



partum enitentibus. Atoniam uteri potissimum produciunt partus multiplices tardi ac difficiles, totum corpus ac praesertim generationis organa debilitantes, nec minus huic vitio ansam praebent, haemorrhagiae uterinae vehementiores; nam uti omnes functiones e iacturâ huius fluidi vitalis tardiores evadunt, nec debitâ cum energiâ peraguntur, sic uterus, quum hic primarie adficietur, praeter aliis organis patitur, ejusque functionibus praesertim turbatis, asthenia directa oritur. Alia huius vitii causa est adfectio morbofa huius organi per compressionem, lapsum vel iocum et cetera: quae cum uteri structuram mutant, fibras ejus dilacerent vel a se invicem removeant, contractilitatem huius organi frangunt: idem id obtinet, si uterus insigniter sive per justo majorem liquoris amnios quantitatem, sive per gemellos vel trigeminos extendatur, quando prae nimia extensione tonum suum amittit: produciitur porro illud vitium ab irregulari uteri extensione, si e. g. axis foetus longitudinalis diametro uteri transversali respondeat, quando partes nonnullae ob nimiam distensionem fiunt paralyticae, uteri contractiones evadunt debiles, majorem dolorem inferunt, ac tarda est secundinarum solutio ac expulsio: vulnera porro parietis uteri interni (operatione incautâ inductâ) uteri atoniam et phlogisticum flatum produciunt. Animi pathemata praesertim deprimentia, uti terror et anxietas varias in oeconomia animali turbas producere valent, sic et uteri actionem suspendere, contractiones huius organi impedire, solutionem ac expulsionem secundinarum, periculosam reddere; aut, retardare possunt, atque in debilitatis parturientibus periculosissimae haemorrhagiae ansam non raro praebent.

Indirecta uteri atonia saepe produciitur a partu laborioso vel nimis praecoci; nam quum, vel capite foetus nimis voluminoso, aut coarctatâ pelvi difficilius propellatur foetus, ac uterus ad hanc functionem absolvendam vehementiores adhibeat contractiones, ita atonicus tandem fit, ut aliquid temporis exigeat ad novas-



vas vires colligendas, quae secundinas expellant, vel in foetu expellendo natura non raro ita praeceps, ut uterus se non rite contrahere ac foetum insequi queat, quare ex hac causâ difficilis ac tarda evadat secundinarum solutio, nec raro periculosa oritur haemorrhagia; exinde sequens axioma ortum videtur, *quocitius expellitur foetus, eo tardius secundinae prodeunt.*

Tandem alia atoniae uteri causa exstat, ut egregie monuit WIGANDIUS ( 54 ), nimirum uteri adfectio Rheumatica. Quum refrigerium in omnibus partibus corporis humani, musculis ac nervis praeditis, morbos rheumaticos producere valeat; sic refrigerium totius corporis, praesertim pedum ac abdominis, necesse uteri rheumatismum producere debet in gravidis, quarum uterus ob structuram primitivam, vel ob partus praegresfos difficiles, pars sit debilissima: ut enim refrigerio tam ventriculus ac intestina, quam alia abdominalia organa adficiuntur morbis rheumaticis, sic et uterus musculis ac nervis praeditus, refrigerio prae aliis organis durante graviditate expositus, certo citius affectione rheumaticâ laborare potest. Integumenta enim communia, unicum uteri tegmen contra aëris injurias, ad quamnam tenuitatem durante graviditate non sunt redacta? quomodo a formâ vestimentorum plerarumque foeminarum, a tunicis longe de corpore distantibus accessus aëris promovetur? et quum uterus careat omnibus illis tegminibus, caetera abdominalia viscera obtegentibus, prae iis aëris actioni est expositus, ac rheumaticâ affectione laborare debet. Ut vero motus muscularis omnium organorum rheumaticâ affectione laborantium difficilis est, ac non nisi insigni cum dolore perficitur, sic et uterus hoc morbo correptus, sese rite contrahere nequit, ejus contractiones sunt debiles, rarae, et non absque insigni dolore perficiuntur, quare tam

( 54 ) L. C. pag. 24.



tam foetus quam secundinarum expulsio inde tardior ac difficilis evadit; etiamsi uterus hac rheumaticâ affectione laborans, tandem sese sufficienter contrahat, ut foetus expellatur (quod absque insigni dolore fieri nequit), tamen non semper se eo gradu contrahere ac suam capacitatem imminuere potest, quod ad secundinarum expulsionem requiratur.

Examinatis sic causis uteri atoniam inducentibus operae pretium erit symptomata hoc malum indicantia enumerare.

Si uteri contractiones sunt raras, parvas, breves nec multum doloris inferunt, sed quiete a parturientibus feruntur, si hae nec de calore nec siti quaeruntur, sed potius de sensu frigoris ac lassitudinis, pulsus parum a statu normali aberrat, nisi quod paululum debilis sit, ac tardior, raro celerior; si uteri contractiones non sat sunt continentes, nec satis durus globus uterinus, et dolore evanescente fere pristinam figuram ac mollitiem asumat uterus, de praesente uteri atoniâ constat. Hanc porro indicant haemorrhagiae, durante foetus expulsionem persistentes, quando aquae jam sunt effusae, ac caput ostium uterinum occupat; si enim debitae energiae sint contractiones, haemorrhagiae uterinae eo momento sistuntur, quia firmiter sese uterus corpori foetus applicat, et sic pars placentae soluta ad uterum apprimitur, lumina vasorum aperta obturantur, vel quia per caput foetus ostium uterinum occupans excretio sanguinis impeditur, dum e contra si tantum debiles sint contractiones, libere caput ostio uterino incumbit. Atonia uteri praeterea cognoscitur ex insigni obliquitate hujus visceris quae a suis contractionibus non corrigitur; ex eo, quod segmentum ovi inferius non sat tensum a doloribus evadit, nec ad crepaturam apta vesica fit, (non bene aquae formantur, uti obstetricantes ajunt), aut quod caput foetus a dolore depressum illo praeterito, de novo adscendit; quod praesertim a resistentiâ ossium cranii sese, comprimi non sinentium, ac firmitate partium genitalium externarum, sese dila-

ca-



tationi, ac expansioni opponentium dependet (55). Dijudicatur denique hoc vitium ex ostio uterino, vigente contractione non fatenso, ex absentia capitis succedanei, ac capitis lenta per pelvim descensione.

Foetu in lucem edito atonia uteri cognoscitur ex eo, quod globus uterinus non appareat, sed laxis uteris maneat, vel quod uterus jam contractus majus volumen rursus assumat; quo in casu de uteri haemorrhagia interna concludere possumus.

De uteri atonia post foetus expulsionem constat ex absentia contractionum ac ex haemorrhagia uterina sine intermissionibus profluente, vel absque ut parturiens percipiat contractiones, quae haemorrhagia attrahendo funiculum augetur.

Si ostium uterinum vel a soluta placenta, vel a sanguine coagulato oppletum sit, haemorrhagia uteri interna oriri potest, quae dijudicatur ex abdominis intumescencia et elasticitate, e globi uterini ac uteri contractionum absentia, ex haemorrhagia uterina suppressa absque uteri contractionibus aut ventris detumescencia, ex haemorrhagia per uteri compressionem, vel ablationem grumarum sanguinis coagulati, ex ostio uterino restituta; e praesentia symptomatum majus sanguinis profluvium comitantium.

Uteri Rheumatismus cognoscitur e contractionibus parvis ac vagis, absque causa manifesta, plures dies imo hebdomades ante partum invadentibus, uterum vel partes vicinas occupantibus, cum tenesmo saepe conjunctis; quae adeo saepe sunt vehementes, ut gravidas jam saepius partum perpesas, et obstetricantes fallant, partum adhuc longe remotum incipere sibi persuadentes; hi dolores tempore vespertino ac nocturno increscunt, media nocte praeterita imminuuntur, et sudore universali terminantur. Gravidae tempore  
ma-

(55) Plerumque capitis adscensus a funiculo umbilicali nimis brevi vel circumvoluto dependere statuitur; quae conditio raro tamen partui nocere potest, quum uteri fundus foetum descendentem insequatur.



matutino stranguriâ corripuntur, ac urina parcâ quantitate emissâ, est crassa, rubra, multum sedimenti deponens; alvus plerumque est tarda, appetitus viget, ac saepe nullius alius organi morbosa observatur conditio. Durante partu dijudicatur e contractionibus parvis ac raris, multum doloris creantibus; parturientes anxiae, ac jactabundae de ardore et siti queruntur; pergente partu adeo sensibilis fit uterus, ut parturientes adtactum non amplius ferant, quin imo ostii uterini exploratio illis multum doloris inferat, ita ut ea uteri sensibilitas in signa pathognomica hujus adfectionis sit referenda, ac dum in statu normali contractiones pergente partu, quo ad intensitatem increscunt, nunc e contra sensim sensimque imminuuntur, ac denique penitus evanescent, donec tandem sudore profuso universali erumpente, verae prodeant contractiones partum absolventes. Explicitis causis uteri atoniam inducentibus, descriptionisque symptomatibus hoc malum denotantibus, facile unicuique patet, quomodo inde retardetur secundinarum solutio, ac quam periculosa inde excitentur symptomata; nam (ne nunc memorem pessimas e morâ nimis diuturnâ secundinarum promanantes sequelas) nominasse sufficiet haemorrhagias a partiali solutione secundinarum productas, quae ob liquoris vitalis dispendium vigorem omnium partium, ac praesertim uteri imminuunt, hoc organum continuo debilitant, ad contractiones ineptius reddunt, periculum de momento in momentum adaugent. Quid enim impediret affluxum sanguinis ex orificiis vasorum uterinorum patulis? Quid amplius a naturae viribus sperandum, si pallida foemina sit, pulsus vix observari poterit, imo et horripilatione, frigore, rigore, vertigine, oculorum caligine, aurium susurru, surditate, animi deliquio, convulsionibus corripatur misera parturiens.



Explicitis causis ac symptomatibus solutionem secundinarum perturbantibus, huic capiti finem imponere possem, nisi monendum supereset, haec vitia raro ita occurrere, ac ea nunc descripsimus, et raro solutiones vitiatas secundinarum ab unâ causâ dependere, plerumque vero plures causas concurrere ad hanc functionem depravandam. Quum vero obstetricanti rationali non difficile sit, e concursu symptomatum variis causis non normalis solutionis secundinarum propriorum, dijudicare, quænam complicatio praesens sit, neque (si hac de re certus sit) de curâ adhibendâ dubius haerebit, quum pro diversitate complicationis cura modificari, ac vario concursui causarum adaptari debeat; non opus est, ut varias has complicationes explicemus; quum nimis haec materies nos detineret.

Nostro vero scopo sufficiet seriem addere, complicationum plerumque occurrentium, quam WIGANDIUS exhibuit (56).

I°. Atonia uteri cum loco adhaesionis secundinarum non normali.

II°. Atonia uteri cum secundinarum non normali volumine et consistentiâ.

III°. Atonia uteri cum iniquâ positione secundinarum in ostium uterinum.

IV°. Contractiones uteri irregulares, cum secundinarum cohaesione nimia, ac insertione loco a fundo uterino alieno.

V°. Cohaesio nimia secundinarum cum uteri atoniâ.

VI°. Positio iniqua secundinarum in ostium uterinum cum illarum volumine aucto.

(56) Vid. *L. C.* pag. 164 §. II.



~~~~~\*~~~~~

CAPUT QUARTUM.

DE MODO MORBOSAE SOLUTIONI SECUNDINARUM MEDENDI.

§. 1.

Expositis iis, quae normalem solutionem ac expulsionem secundinarum spectant, atque explicitis iis, quae hanc functionem perturbare possunt, nunc ad exponendum Medici-Obstetricantis officium versus parturientem nos accingimus. Exponere possem Veterum de curâ secundinarum sententias, et rationes, quare hanc vel illam sententiam coluerint; sed quum in hodierno Medicinae statu, variis causis vitiatae solutionis secundinarum cognitis, omnes de inutilitate, nec non de noxiis praecepti nimis generaliter exhibiti, satis superque sint convicti, ac sibi persuasum habeant, curam hujus mali causis hoc malum producentibus adaptandam esse; opus inutile ac nullius frugis foret. Quare hac de re propter ubertatem materiarum pertractandarum non dicemus, sed ad exponendam curam unicuique abnormalis solutionis secundinarum causae adaequatam nos accingamus, ordinem a nobis capite praecedenti expositum secuturi.

§. 2.

§. 2.

Ut uteri obliquitas, quam primo loco inter causas morbosae secundinarum solutionis recensuimus, curetur, indicatur ut uteri diameter longitudinalis reducatur ad axin aperturae superioris pelvis minoris, ita ut plane cum illa cöincidat. Huic indicationi satisfacit, situs parturientis uteri inclinationi oppositus, ita ut si lateralis sit uteri obliquitas, dextrorsum sinistrorsumve lateri opposito incumbat parturiens, quando propriâ suâ gravitate ad axin uterus ducitur. Si antrorsum inclinet uterus, et supra os pubis sit inflexus, in dorsum parturiens decumbat; porro pressio per manum abdomini impositam in globum uterinum versus axin convenit in obliquitate uteri laterali; ac si antrorsum inclinaverit uterus, et ejus obliquitas sit restituta manuum ope, vel gravitate suâ propriâ, requiritur, ut suâ in sede apto linteamine abdomen cingente firmetur: quae auxilia hoc malum superare valent.

§. 3.

Vesica urinaria a lotio retento turgens, capacitatem pelvis minoris occupans, viam placentae praecludens, alteram morbosae solutionis secundinarum causam constituit; de quâ conferri potest §. 5. Cap. III. Ut hoc obstaculum tollatur, ac liber exitus secundinis praebeatur, vesica a contento lotio liberari debet, quod catheteris ope perficitur; exinde evacuata vesicâ, brevi secundinarum expulsio solet insequi. Curam ischuriae exhibere a nostro proposito est alienum, sed hac de re varii scriptores practici consuli possunt.

§. 4.

Medendi methodum hujus mali, quod dependet, a variis vitiis placentae fabricae §. 6. Cap. III. propositis, secundum
ex-

exhibitum ordinem hic exponere debemus; haec autem uno titulo vix comprehendi poterit, melius vero variis sectionibus describitur.

Quamvis volumen nimis magnum placentae, ob numerum majorem punctorum cohaerentium solutionem secundinarum difficiliorem reddit, omnibus uteri conditionibus rite sese habentibus, facile tamen illa perficitur; expulsio vero secundinarum inde difficillima saepe evadit, ac artis auxilium non raro postulat; quum vero cura, tali in casu adhibenda plane conveniat, cum illâ; quam in paragrapho sequenti commendabimus ad iniquam placentae in ostium uterinum positionem superandam, sufficiat ut B. L. ad illum locum referamus.

Propter non normalem placentae formam solutio secundinarum saepe retardatur, quia uteri contractiones non regulariter in ipsam placentam agunt, ac situs placentae, tali in casu plerumque a fundo uterino est remotus; natura tamen, nullâ aliâ existente causâ morbosae secundinarum solutionis, hoc malum superat. Attendendum praesertim si ellipticae figurae sit, ne solito more funiculus umbilicalis attrahatur ad secundinas educendas; nam placentâ ad latus uteri adhaerente ac funiculo umbilicali ad ejus peripheriam prope ostium uterinum inserto; periculosa inde oriantur symptomata, ac propositus scopus feriri non posset, uti egregie dixit LEVRETUS. „ *Lorsqu'on tire* „ *(en cette cas) le cordon a l'ordinaire, alors on ne tend* „ *plus a decoller aucun point de sa circonference, que si on* „ *vouloit tirer a soi, en glissant, un papier façonné en ra-* „ *quette, mouillé et appliqué sur un plan parallèle à ses sur-* „ *faces: car on aracheroit plutot l'appendice du papier, que de* „ *le decoller en entier; au lieu que, si on soulève l'appendice* „ *pour le detacher, sur le champ toute la surface du papier* „ *quittera très aisement le plan, ou il est attaché.*” (57):
ex-

(57) Vid. LEVRET, *Suite des Observations &c.*, Art. III. pag. 132.

exinde patet, quomodo tali in casu, si educenda foret placenta, operatio institui deberet; funiculus enim umbilicalis, inter duos digitos unius manus positus, ope illorum versus fundum uteri ducitur, ac tunc cum alterâ manu attrahi solito more debet, quando haec operatio plerumque feliciter procedit (58).

Si ex allatis §. 6. *Cap. III.* symptomatibus de laxitate ac flacciditate placentae constiterit, difficiliore exinde secundinarum solutioni prospicere debemus, ac augendo uteri contractiones, illam promovere; cui scopo medicamenta excitantia inserviunt, nec non frictiones in globum uterinum institutae; quae auxilia plerumque sufficientem énergeiam uteri contractionibus conciliant, ad talem laxam ac flaccidam placentam expellendam. Si vero symptomatibus non aequivocis pateret, nimis diuturnam secundinarum remoram in certum parturientis esse detrimentum, tunc caute, incasum praescriptis adminiculis propinatis, manus utero introducenda foret, ac prudenter deglubenda placenta, quod hoc in casu eo facilius fit, cum laxa ac flaccida placenta ope telae cellulosae tenuioris utero nectatur; quo modo si placenta educta sit, ad uteri et totius puerperae conditionem est attendum atque pro re natâ cura instituenda (59).

Exponenda tandem foret cura in morbosâ secundinarum solutione, a singulari vitio fabricae placentae dependente conveniens, de quâ GALLANDATIUS ac MULDERUS mentionem fecerunt. Melius tamen nobis videtur fore, ut exponamus, quomodo GALLANDATIUS, et MULDERUS feliciter talem casum ad finem perduxerint. Uterque ob ingentes cruciatus ab uteri contractionibus provocatos, nec non ob haemorrhagiam praesentem, artificialem solutionem instituit ac eduxit secundinas (60). Eodem in casu, iisdem praesentibus

(58) Vid. LEVRET *L. L.*

(59) Vid. WIGAND *L. L. pag. 158 seqq.*

(60) Vid. *Verhand. van het Zeeuwsch Genootschap &c., Tom. V. pag. 452 seqq.*
ac MULDERUS *L. C. pag. 230.*

sentibus symptomatibus, procul dubio indicatur solutio artificialis propter ingentem dolorem, quem repetendum duco a lapillulis placentae inhaerentibus, atque uterum durante contractione vulnerantibus.

§. 5.

Quamvis repetitis uteri contractionibus placenta incongruo modo in ostium uterinum posita, saepe adeo comprimeretur ac contorqueretur, ut tandem ostio uterino ac vaginâ superatis, sponte prodiret, tamen ut foeminae parcamus, ac illam a molestis uteri contractionibus liberemus, ut haemorrhagiam uteri internam, vel alia mala e nimis diuturna morâ secundinarum in utero oborinda praecaveamus, manum operi admove, atque naturae succurrere convenit. Quare manus, solito more, in vaginam duci debet, ac cum illâ arrepta placenta ad ejus peripheriam involvatur ac contorquatur in cylindrum, cum arreptâ extremitate ad ostium uterinum ducatur, et naturae viribus rursus committatur negotium; quando spes est ut obstaculo expulsionem secundinarum solutarum ostio uterino incumbantium impediens remoto, brevi excutiantur secundinae; quod si non acciderit aliam adhuc causam retardatae expulsionis secundinarum existere patet, pro cuius naturâ cura instituenda foret.

Si sanguis intra membranas secundinarum replicatas collectus illarum expulsionem suo volumine impediret; hoc obstaculum e medio est tollendum, liberum sanguini praebendo exitum, aperiendo membranas digitorum vel forficis ope: quae operatio tamen non debet institui, priusquam uteri observantur contractiones ac membranae aliquantum per ostium uterinum in vaginâ sint protrusae, ne uterus, dum ab omni contento liberetur, atonicus fiat et alia periculosa oriântur symptomata (61).

§. 6.

(61) Conf. WIGAND L. C. §. 10 pag. 162 seqq. et §. 7 Cap. III. nostrae Dissertationis.

§. 6.

Quamvis placenta loco incongruo uteri adfixa difficilis soluta sit, uti §. 8. *Cap. III.* exposuimus; tamen natura, nullâ aliâ morbosae solutionis secundinarum existente causâ, hoc obstaculum facile superat, hanc functionem feliciter absolvit; stricte ergo artis auxilium hoc vitium non postulat, quamvis in hoc casu tuto et cum emolumento naturae succurrere, ac hanc functionem foeminae faciliorem reddere possumus. Hoc fit praebendo parturienti situm, situi placentae oppositum; ut sic pondere ipsius placentae solutio secundinarum aliquantum promoveatur, ac uterus magis ad pelvis axin reducatur, (nam non raro uteri obliquitas cum laterali placentae insertionem concurrit, quamvis illud vitium ab hoc malo non dependet ut §. 4. *Cap. III.* demonstravimus) contractionibus uteri major vigor praebere potest, frictionibus in globum uterinum loco adhaesionis secundinarum institutis.

Si vero ostio uterino placenta adhaereat, gravius est malum, quod omnem obstetricatoris attentionem requirit; ac dum durante graviditate illud malum tollere nequeamus, palliativam, symptomaticam curam instituere convenit. Haemorrhagiam uterinam in hoc casu semper imminens praecavere debemus, cui scopo interfert, ut foemina decubitus ac quietem, quantum fieri possit, fervet, ut potulenta in genere sint temperantia ac inspissantia; ut V. S. si plethorica foemina sit, instituatur (haemorrhagiae autem uterinae plerumque huius auxilii applicationem impediunt). Exploratio vero obstetricia, non nisi urgente necessitate, ac summâ cum prudentiâ peragenda, ne auferatur grumus sanguinis, ad praecavendam haemorrhagiam saepe valde necessarius. Si tamen hisce non obstantibus sanguinis profluvium gravidam invadat, (quod ad finem vergente graviditate, ostio uterino sese dilatante certo certius accidet) illud omni studio compescere debemus, cui scopo fomentationes ex aceto et aquâ frigidâ abdomini impositae nec diu relictæ,

aut saepius repetitae inserviunt; nec minus profunt spongia eodem liquore madida, vaginae introducta ac ostio uterino applicata: medicamenta adstringentia stiptica intus propinata, quibus tonica, cardiaca, medicamenta, ut viribus vitalibus prospiciamus, jungere saepe convenit, eâque curâ praescriptâ adhibitâ graviditatem, saltem in plurimis casibus, feliciter ad finem perducì posse credimus. Si vero adeo vehemens sit haemorrhagia, ut praescriptis remediis sisti nequeat, ac metus sit, ne foemina succumbat; BAUDELOCQUIUS praecipit, ne matris cum foetus vitâ simul perdatur: ut dolores excitentur, ac promoveatur partus, quovis etiam graviditatis tempore (62). Illud vero auxilium in matris conservationem propositum (nam quo minus graviditas sit provecta, eó magis foetus vita periclitatur) plurimis difficultatibus laborat, ut et ipse auctor agnovit: dolores enim sive uteri contractiones excitantur iis omnibus, quae uterum stimulant, sanguinem majori vi, majori copiâ ad illum determinant; sive id sint frictiones abdomini applicatae, aut stimulantia medicamina per os adsumpta. Haec auxilia ergo haemorrhagiam pro tempore adaugent cui sustentandae, an vires gravidæ superstites tali in casu sufficiant, dubium videtur; ancipitis praesagii ideo etiam videtur auxilium, quia scopum non semper ferit, quia uteri contractiones saepe non prodeunt, licet etiam fortiora stimulantia sunt propinata: ac dum non juvat certo certius nocet, augendo sanguinis orgasmo. Forsan artificiali dilatione ostii uterini partum promovendum esse, nonnulli volunt; quamvis vero in hoc casu ea dilatatio facilius quam quidem in aliis perficiatur, tamen si non rite ad dilatationem ostium uterinum sit aptum aut praedispositum, nec leviori conamini cedat, frustra major adhiberetur vis, quum tunc potius dilaceraretur, quam dilataretur ostium uterinum, dum pro stimuli applicati intensitate, semper pro-

(62) Vid. BAUDELOCQUE L. C. §. 980 et seqq.

portionata fibrarum sequitur reactio aut contractio, ita ut de hujus auxilii succesu dubitare liceat (63).

Ne tamen quis putet, me CELSI effati penitus esse immemorem, scilicet *anceps remedium nulli praeferendum esse*, neque quis cenfeat me penitus velle proscribere, BAUDELOCQUII, summi in arte obstetriciâ magistri praeceptum; e contra puto applicationem hujus auxilii, dubii licet praesagii, a mali gravitate indicari, dum melius quid adhuc nos lateat; nam duro nodo durus cuneus convenit: igitur in casu fere conclamato, quando de vitâ matris et foetus foret actum, huic praecepto esse obtemperandum censemus. Pro hujus applicatione insuper militat quod ostium uterinum magis sit emollitum ac relaxatum, quam ceterum esse soleat, ac tantâ haemorrhagiâ invadente jam paululum sit dilatatum ac apertum, quare levioribus conaminibus saepe ita dilatari potest ut partum absolvi queat. Ostio uterino sufficienter dilatato (sive arte, sive uteri contractionibus) ut capiti foetus vel manui obstetricatoris transitum concedat, indicatur, si completa sit placentae in ostium uterinum insertio, ut partus artificialiter quam citissime absolvatur, ob vehementem haemorrhagiam continuo pro ratâ dilatatione ostiî uterini incrementem, ac inefficaciam naturae humanae ad talem partum absolvendam.

Duplici modo hoc fieri solet, vel placenta deglubitur in illo latere, quo foetus pedes positos esse conjiciunt, vel si de situ pedum probabilis conjectura fieri nequit, in illo latere, quo ejus peripheria proxime ostio uterino adstat: ac si manus, deglupta placentâ, ad membranas pervenerit, hae rumpuntur, ac per pedes

in
(63) Lubenter fateor, me non intelligere Praeclarorum ceterum in arte obstetriciâ virorum, qui dilatatoriis vel cujusnam etiam denominationis instrumentis, ostium uterinum aperire, dilatare praescribunt, quasi de corio vel de gummi resinâ elasticâ (caoutchouk) sermo foret: nec de reactione partium vivarum in stimulos applicatos quid monent.

(plerumque ergo per versionem) educitur infans. Forcipem enim in hoc casu, quamvis caput bene quo ad pelvim foemininam sit situm; nullius esse utilitatis, ex eo patet, quod caput foetus adhuc in superiore pelvis capacitate versetur, ac operationis successus praesertim a velocitate, quâ absolvitur dependeat; ne nunc alias memorem difficultates usum forcipis contraindicantes. Foetu educto, vacuefactus uterus sese contrahit, ac sanguinis profluvium fere conquiescit, nec singularem curam secundinae postulant; nisi quod in illarum eductione multum curae adhibendum sit, ne membranae disrumpantur ac remaneant, quod facile in hoc casu accidere potest.

Altera methodus hunc partum artificialiter absolvendi, in eo consistit, ut ipsa placenta perforetur, ac per factam fissuram educatur foetus. Huic vero operandi methodo obstat, quod saepe vasa majora placentam perreptantia laeduntur, ac ominosa oriatur haemorrhagia: et quod foetus, dum extrahatur secum rapit cum suis humeris totam placentam ac membranas, quod non solum operationem difficiliorem reddit, quia scapularum volumen cum illo placentae augetur, sed tam pro matre, quam pro foetu majori periculo stipatur, quare merito hicce operandi modus priori postponitur, ac a nemine hodiernorum amplius in usum vocatur.

Si vero incompleta sit placentae insertio in ostium uterinum tunc non indiscriminatim conducit, ut arte partus absolvatur; non raro enim feliciter tales casus naturae viribus terminantur; saepius ostio uterino sese dilatante ac aperiente, ad unum alterumve latus membranae nudaе apparent, quae dein ab increcente liquore amnio propulsae, expansae, si vires sufficiant, dolores urgeant, rumpuntur ac contenta transmittunt. Ac saepe tali in casu ab ipso foetu pars placentae per ostium uterinum prominens, sic durante partu comprimitur, ut ne gutta quidem sanguinis emittat, quod sub auspiciis Doctissimi viri, praeceptoris aestumatisissimi G. SALOMON, ante triennium observare mihi licuit. E virium superstitum valore,

e vehementiâ haemorrhagiae, e partus decursu, in hoc casu indicatio debet formari et exinde concludi an arte partus sit absolvendus, vel adstringentibus, incitantibus, cardiacis exhibitis, naturae opus committi queat (64).

§. 7.

Expositâ curâ conditionum, solutionem secundinarum quidem difficiliorem tardiooremve reddentium, sed tamen non impediendum ut hæc functio naturae viribus absolvi queat, nisi aliae cum illis coexistent morbosae conditiones; superest ut medendi methodum exhibeamus, illis vitiis adaptatam, quae vel impediunt secundinarum solutionem, aut tam periculosa symptomata huic functioni copulant, ut nisi valide naturae succurratur, de parturientium vitâ actum sit. Ac quidem secundum propositum ordinem de curâ placentae nimis firmitur utero cohaerentis primo loco agendum: de quo vitio conferatur §. 9. *Cap. III.*

Saepe si uteri contractiones sat sint validae, parturientis viribus, levioribus artis accedentibus adminiculis, nexus secundinarum etiam si nimius sit, solvitur, plerumque uteri contractiones non desistunt, priusquam placenta soluta, ac excussa sit, quare eo faustiore prognosin declarare possumus, quo vehementiores sint contractiones, quo durior ac magis angulosus globus uterinus sit, quo plus sanguinis quâvis uteri contractione excernatur; nec minus faustam prognosin formare possumus, si uteri volumen vigentibus contractionibus imminuatur, ejus anguli ac inaequalitates dispareant, et minus durus evadat uterus; quum inde constet cohaesionis puncta disjungi, dissolvi, ad expulsionem secundinas adaptari. Non semper tamen natura tam strenue hanc functionem peragit plerumque artis auxilium postulat, ad uteri contrac-

(64) Conf. §. 8 *Cap. III.* ibique citatos auctores.

tiones excitandas: sic saepius infanti ubera sunt praebenda, ac frictiones in globum uterinum instituendae, sed et nonnumquam firmiter manus conglobata, vigente contractione, globo uterino ac praeprimis ejus partibus maxime prominentibus est applicenda; quae ultima encheiresis non nimis debet repeti, quum uterus, qui jam insolite adficiatur ac stimulatur a vehementioribus ejus contractionibus hoc aegre ferret: simul autem conducunt pro usu interno medicamenta cardiaca stimulantia, uti vinum, Aether sulphuricus Tinct: Cinnamomi, diaeta nutriens; nec minus profunt injectiones tepidae, cum infuso florum Chamomillae, herbae salviae, aliorumque, quae non solum uterum ad contractiones excitant, sed et fluida contenta in corruptionem prona eliminant; abdomini cataplasmata calida e chamomillâ, malvâ aliisque imponantur: situs parturientis non semper sit idem. Ejus mens saepe e praejudicatâ opinione ob moram protractam secundinarum anxia, pacari debet, propter animi pathemata deprimentia, quae uteri actionem impedian, et vires medicamentorum infringant. Haec praescripta cura ad hoc vitium superandum nobis videtur sufficere, ac tam diu protrahi debere, quamdiu bene valeat parturiens, et cum aliquâ probabilitate ab illis secundinarum solutionem expectare possimus, et res potius in meliora quam in pejora vergant, nec de majoris momenti doloribus anxietate aut debilitate quereretur: quando scilicet uteri contractiones quamvis dolorificas sustinere queat, appetitus vigeat, somno nonnumquam fruatur, majoris momenti haemorrhagia absit, volumen ac durities uteri decrescant nec ex utero emanantes humores foetidum spargant odorem. Cum igitur ex omnibus symptomatibus secum invicem collatis patet, totum parturientis organismum a topicâ uteri labe vix adfici, ab obstetricante aliud quod suscipi nec potest nec debet, cum spes sit fore ut tandem natura secundinas expellat. Si vero alia foret parturientis conditio, si de die in diem vel de horâ in horam in pejora rueret, uteri contrac-

tractiones essent frequentes, absque ut ejus volumen aut durities imminueretur, vel placenta in vaginam descenderet, et sic de naturae inefficiaciâ ad nexum nimis firmum solvendum constaret; vel si contractionibus uterinis quoad vigorem decrefcentibus, uterus majus volumen cum minori duritie assumeret, sicque pateret naturae vires jam languescere ac mali gravitati succumbere. Si ex abdominis insigni sensibilitate ad tactum impatientis, e somni ac appetitus absentia, e mentis anxietate ac inquietudine, ex alvi ac urinae suppressione, e febris, fitis ac cephalalgiae praesentia, constaret totum organismum a topico uteri malo adfici ac pati. Si uteri haemorrhagiae quantitate debilitantes, leipothymiae numero increscant, tunc nobis videtur indicari ut magis efficacia auxilia adhibeamus et artificialiter a placenta uterum liberemus, praesertim ob sequentes rationes, 1°. quia uterus diutius a nimis firmiter cohaerente placenta distractus, facile inflammatione corripitur, vel anxietas ac timor non facile debellanda, cum ingentibus doloribus ac haemorrhagiâ conjuncta parturientem nimis debilem reddant, ac facile uteri atoniam provocent: 2°. quod sanguinis profluvium a placenta suo volumine uteri contractionem impediens, sustentatur, nec solutionem artificialem in hoc casu majoris haemorrhagiae infecutura sit propter uteri valentem contractionem, expulsis secundinis; 3°. quum placenta pro majori parte soluta, ac continuatis uteri contractionibus depressa, uteri inversio oriri posset; 4°. quoniam quo magis pars quaedam uteri a placenta dilaceratur, distrahiturque, eo magis etiam hujus partis structura mutatur, ac aliis uteri vitiis occasio datur, 5°. quod si pars uteri determinata superficiem cohaerentis placenta respondens diutius contrahatur, tandem ejus contractiones debiliores evadant, atonica fiat; ac dum sic ceterarum partium uteri contractiones indirecte fiant majores, superpondium prae illis accipiant, stricturis ansa praebeatur, ac placenta incarcerari possit, 6°. denique

H quia

quia e nimis diurnâ lochiorum retentione , plethora uteri topica aliaque nascuntur incommoda.

Dubitant forsan nonnulli an quidem arte ab utero separari queat placenta, quam hujus organi contractiones vehementiores per plures horas vel dies protractae solvere non potuerunt, an artificialis solutio absque violentiâ perfici possit, ac, an non ex ipsa operatione majora mala profluant, quam e remorâ protractiore secundinarum in utero? Quamvis a variis scriptoribus observationes adferuntur, ex quibus in tali casu feliciter solutas fuisse secundinas patet (65), tamen persuadere mihi non possum, ut tali in casu unquam eductae secundinae sint *integrae*, atque hoc absque ut uterus laedatur, perfici posse non credo; sed in his casibus separatam fuisse, ac in similibus casibus separandam esse, paginam extimam placentae, uteri superficiëi respondentem a reliquâ massâ opinor; et igitur ipsum parenchyma placentam constituens, (salvâ manente tela cellulosa proprie illud viscus utero nectente) dilaceratum fuisse, vel dilacerandum esse; dum sic major placentae pars auferatur, lamina illa tenuis extima, in utero remaneat. In iis casibus ubi placentam ob nexum nimis firmum degluptam ac eductam observare potui, pagina deficiebat extima; nam iis in locis ubi arte soluta erat placenta, desiderabatur membrana illa tenuissima ac politissima, superficiem uteri obversam ceterum obtegens. Variis titulis sese haec operandi methodus commendat, quâ uterus laedi nequit, cum nullibi manus in uterum agat, sed solum in placentam, ita ut parturiens ab hac operatione parum doloris percipiat, orificia vasorum maneant oblecta parum sangu-

(65) Vid. LA MOTTE, *Traité des accouchemens* &c. pag. 598—601, *Observ.* 389, 390, 393, 394 ed. Haganae Ao. 1726. DENYS, *over het ampt der Vroedmeesters en Vroedvrouwen*, Leiden Ao. 1733 pag 267. MULDER L. L. pag 216. SIGEMUNDIN, *die Chur. Brandenburgische Hoff Wehe-Muttur*, Cöln. an der Spree, Ao. 1690 pag. 119. CAMPERI *Introd. ante REUSII Traß. Nauwkeurig Onderwijs in de Verloskunde.*

guinis fundant, laminâ placentae relictâ, uteri contractionem impedire nequeat. Neque nocivas producit sequelas illa methodus, si deinde apta adhibeatur cura, lochiorum fluxus paululum tantum inde evadit uberius; ac non nisi rarissime, et quidem si tota fabrica placentae degenerata ac indurata sit, opus erit, (si hac methodo utamur) ut secundum praeceptum LE ROUXII ac WIGANDII solutam partem auferamus, relictâ parte cohaerente (66), quod factum difficile est, ac dubii praesagii ob sequelas non raro inde promantes nocivas. Quod ad modum operationem instituendi attinet, sufficiet monuisse, globum uterinum a manu ab exteriori comprimente debere firmari, apices digitorum ac volam manus placentae superficiem spectare debere, et cavendum esse ut ungues praecisi sint, uti monuit OVIDIUS (67).

„ *Et nihil emineant, et sint sine sordibus ungues*, ac totam operationem indigere variis cautelis, quare recte monuit, PEU: *dexteritate ad separandum, si secundina adhaeserit, patientiâ ad placide agendum, si nimium adhaeserit, ingenio ad dignoscendos placentae status, promptitudine ad tempus lucrandum, experientiâ ad definiendos, qui regulis carent casus, opus est* (68). Si eo modo arte deglupra ac excussa placenta sit, uterus injectionibus tepidis e chamomillâ aliisque ab impuritatibus liberari debet, ejus phlogosis est minuenda ac partium adhaerentium solutio est promovenda, quare simul cataplasma emolliens abdomini est imponendum, ac medicamentum antiphlogisticum emolliens exhibendum.

Mirantur forsân nonnulli me tamdiu artificialem placentae solutionem differre, ac non statim quum de tali praesentiâ, constiterit deglubere ac educere placentam, uti praecepit HARTTRAMFFT, qui, „ *morae* (hoc in casu) *non esse indulgendum, nisi unico* „ in

(66) LE ROUX, *Observations &c.*, Partic. II. Art. II. §. 200—202 pag. 130 et 135. WIGAND L. C. pag. 133.

(67) *Artis Amator. Lib. I. vs. 719.*

(68) PEU *la Pratique des accouchemens*, Liv. II. Chap. 15. pag. 494.

„in casu, ubi convulsivi motus uterum et totum corpus invadunt” (69) monet, ut sic parturientem ab omnibus malis statim liberemus. Sequentes vero rationes me coegerunt ut hunc agendi modum amplecterer, 1°. quia natura saepe placentam, quamvis nexus peccat, solvit ac expellit, et tunc quidem integram; quare hunc felicem exitum exspectare mihi melius esse videtur, ita ut, si fieri queat, operationem gravem semper parturienti dolorem inferentem, omittamus; 2°. quo diutius placenta in loco calido ac humido actioni aëris sit exposita, eo infirmior nexus evadit; 3°. quia sanguine sic magis aequaliter per totum corpus disperso, majori orgasmo ad mammas quam ad uterum tendente, majoris momenti hujus fluidi vitalis profluvium durante operatione non sit oboriturum; 4°. quia uterus eo tempore jam magis sit contractus ac firmior; quare operatio facilius institui potest; 5°. quia spasmi uteri saepe, dum nimis firmiter cohaereat placenta, praesentes aptis medicaminibus possunt fugari, igitur neque amplius operationem impediunt; 6°. denique quia uteri debilitas spuria, e partu nimis praecoci non raro post foetus expulsionem praesens, eo tempore jam sit fugata, nec igitur ex hac fonte uteri haemorrhagia profluere possit (70).

§. 8.

Incarceratio secundinarum, a contractione partiali spasmodica uteri producta, impedita solutionis secundinarum causam constituit, hanc functionem periculosam reddit, et omnino, ut obstetricator ad illam attendat, atque ejus curam agat, po-

(69) Vid. J. VAN HARTTRAMFFT, *Disf. de non differenda secundinarum adhaerentium extractione*, pag. 20, quae invenitur recusata in HALLERI, *Disput. Chirur. Sel.*, Tom. III. pag. 421.

(70) Conf. WIGANDI, *Tract. Laud.* §. 7.

postulat. Hoc vitium, de quo §. 10. *Cap. III.* egimus, quamvis Antiquioribus jamjam observatum fuerat, recentiori aevo tamen primum rite descriptum fuit; ac duplex methodus illi occurrendo proposita est; a LEVRETO enim, SMELLIO, STARKIO, DE REUSIO, DOEVERENO, ac DENYSIO commendatur, ut locus coarctatus manus vel instrumentorum ope dilatetur, dein solvatur ac educatur placenta (71); WIGANDIUS vero, VAN DER HAAR, AEPLI, VAN WY, LE ROUX, BAUDELLOCQUE, praecipiunt, ut antispasmodicis medicaminibus solvatur spasmus, ac placentae expulsio, nisi urgentia adsint symptomata, naturae viribus committatur (72). Ac posterior medendi methodus a mali naturâ indicata nobis videtur, si non adsit vehemens haemorrhagia, vel alia mala sese huic vitio jungant, quod nimis saepe observatur; nam si nullum aliud exstat impedimentum, quam spastica uteri contractio, expulsionem secundinarum impediens, ac paralyxis, ut ita dicam, magis minusve perfecta partis uteri cui placenta adhaeret; spes est ut aptis antispasmodicis propinatis medicamentis locus ille spasmodice contractus relaxetur, ut cysta, in quâ continetur placenta, fugatâ syncope, contrahatur, ac illam solvat. Haec methodus praeprimis nobis placet cum 1^o. nullum periculum in morâ sit, aliis conditionibus morbosis absentibus; quia 2^o. admodum difficile dilatetur locus spasmodice constrictus, ope manuum sive instrumentorum

(71) Vid. LEVRET, *L'art des accouchemens, cet. Paris Ao. 1761* 8^o. pag. 143 §. 801. SMELLIE *L. C. vol. II. pag. 395 Case VI.* STARK, *Neues Archiv. n. f. w. 3 B. 1 st. pag. 125 ac 126.* DE REUS *L. C. pag. 54 ac 55.* VAN DOEVEREN *L. C. pag. 163 seqq. et pag. 175.* DENYS *L. C. pag. 31-33.*

(72) Vid. WIGAND *L. C. pag. 91 §. 5.* VAN DER HAAR, *Aanmerkingen over het afhalen der Nageboorte, pag. 25 seqq.* J. M. AEPLI, *die sichere Zurucklasung der Nachgeburt in bestimmten Fällen, pag. 59-64.* VAN WY, *Prijsverhandelingen van het Amsterdamsch Genootschap der Heelkunde, VI. Dl. 1 st. pag. 23.* LE ROUX, *Observations sur les pertes de sang des femmes en couches, Part. II. Art. 2 Observat. 54 pag. 138.* BAUDELLOCQUE *L. C. §. 273.*

rum ope, quum illo stimulo admoto firmitus etiam contrahetur, et 3^o. non magis a praecedenti ratione, quam ab insigni dolore, quem haec operatio parturienti infert, contra indicatur, ut locus constrictus dilatetur ac educatur placenta.

Indicatur ergo, ut uteri universales excitentur contractiones; quare convenit ut parturiens calidum regimen servet, ut pedes praesertim lagenis aquâ calidâ repletis, et mammae ac abdomen impositis linteis calefactis, vel cataplasmatibus calidis e Fl. Chamomillae, Hb. Rorismarini, similibusque herbis cum vino irroratis foveantur; huic ung. opiatum quodcumque infricetur; injectiones calidae cum inf. Chamomillae ac opio in uterum fiant; balnea vel semicupia tepida administrentur; ostio uterino infricetur ung. opiatum (si illud spasmus occupat); ac pro usu interno praeprimis conducunt opium largâ dosi proprinatum, castoreum, moschus, ipecacuanha per epicrasin, pulvis DOVERI similiaque. Haec remedia malum generatim superare valent, ac post illorum administrationem, facies rerum plerumque tota quantâ mutatur; nam cum gratâ sensatione debiti caloris per totum corpus sparsi, universales uteri prodeunt contractiones: alvum deponendi, urinam emittendi oritur cupiditas, mollius ac magis dilatatum fit ostium uterinum, descendit ac per illud placenta magis in pelvim propellitur. Si vero nec tunc expellatur placenta, tunc aliae retardationis causae cum vitio memorato coexistunt; pro quarum diversitate ac vario concursu cura modificanda ac varianda est; sic saepe cum spasmodicâ constrictione observatur uteri obliquitas ac cohaesio placentae loco a fundo uterino remoto; nec rara est ejus cum nexu nimio complicatio, quae certe est periculosissima quum uteri constrictio a continuâ distractione ac irritatione partis uteri nimis firmiter cum placenta cohaerentis sustentatur, ac illi saepe jungatur haemorrhagia (73).

Si

(73) Vid. WIGANDIUS in LODERS, *Journal für die Chirurgie, Geburtshilfe, und Gerichtliche Arzneykunde*, I. B. 2 B. Seite 290 seqq.

Si vero vel ob timorem vel anxietatem parturientis, vel ob haemorrhagiae vehementiam, vel quamcunque aliam causam opus foret, ut placenta solveretur ac educeretur, tunc praeter regulas in omni artificiali secundinarum solutione observandas, sequentes in hoc casu conducunt, ut 1^o. priusquam manus in uterum ducatur, injectiones cum emollientibus ac antispasmodicis fiant, e. g. cum Dec. Avenae cum opio vel extracto aut oleo Hyoscyami; 2^o ut manus in operatione adhibenda bene caleat, ac oleo vel ung. opiato rite sit illinata; 3^o ut in antecessum propinquantur, tam extus, quam intus optima antispasmodica, quum, hac cautela omisâ, non nisi difficillime per locum constrictum duceretur manus; 4^o ut ad manum introducendam aptum eligetur momentum, spasma paululum remittente; quod e loci constricti mollitie aliisque symptomatibus dijudicari potest; 5^o ut lento ac caute per locum constrictum ducatur manus methodo WIGANDIANA (74); 6^o ut primum imminuta sit magna partis constrictae contractio, quae, dum manu tangatur locus constrictus, semper oritur; priusquam nova conamina instituantur; 7^o ut globus uterinus, a manu abdomini impositâ, durante tota operatione fulciatur; 8^o ut uteri diameter longitudinalis, si ab axi aperturae superioris pelvis minoris recesferit, ad illam ducatur; 9^o denique, ut non prius educatur placenta, priusquam, uterus sese circa manum contrahat, ac illam expellere conetur, ac tunc lente admodum debet educi, ut uteri fundus manum insequatur, illam fere expellat; sic enim debilitantes haemorrhagiae praecaventur, et uteri inversiones, nec non novae stricturae quae dolores post partum semper reddunt frequentiores, sanguinem diu retinent, lochiorum effluxum vario modo turbant: ac his omnibus peractis, tandem injectiones cum Inf. Chamomillae, cum opio, vel ol. Hyoscyami in uterum fiant.

Pri-

(74) Vid. WIGAND L. C. pag. 97. seqq.

Priusquam hanc materiem linquamus, non inutile fore duximus, ut pauca adhuc de usu injectionum ac balneorum calidorum moneamus: quum nonnulli ab illorum applicatione, ob haemorrhagiae praesentiam, valde abhorreant, si vero verum sit, remedia morbi naturae ac causis debere adaptari, ac minime symptomatibus a morbo productis ut perfecte curetur, quum causa morbi proxima sublata et ipse tolletur morbus (75), ac si spasmus in hoc casu tolletur, cum eâ haemorrhagia superata erit; sequitur ut ab ipsius morbi naturâ, ut in reliquis spasmodicis morbis, antispasmodica medicamina indicentur, inter quae calida medicamenta formâ frictionum, cataplasmatum, fumigationum, balneorum cet. applicata jure laudantur. Nonne e. g. in trismo ac tetano hodie praefrigidis cataplasmatibus ac balneis, olim admodum laudatis, scopum raro ferientibus, jure calida anteponuntur? Nonne a Cl. RICHTERO in herniis incarceratis, si constrictio a spasmò dependeat, cataplasmata calida, frigidorum loco praescribuntur? Quare ergo uteri spasmus exceptionem ab universali regulâ faceret? An morbi naturâ eâdem manente sedes ejus diversa, diversam sive oppositam agendi methodum praescriberet? minime ut mihi videtur, nec dubitamus quin soluto spasmò et ipsa haemorrhagia superata erit, quare non dubitamus in hoc casu balnea ac injectiones calidae praescribere, quum inter optima antispasmodica pertineant ac hoc titulo frigidis balneis ac injectionibus jure anteponuntur (76).

§. 9.

Dum nos accingimus ad exponendam curam, in morbosâ solutione secundinarum convenientem, ab uteri atoniâ dependente, cujus vitii *αιτιολογια*, ac *συμπτωματολογια* §. 11. Cap. III. exposui-

(75) Vid. GAUBII, *Instit. Pathol.* S. 60.

(76) Vid. SIEBOLDII, *Lucina*, I. B. 2 fl. a pag. 126—205. 517 (43)

fuimus, non inutile aut plane incongruum erit, ut in antecessum hujus mali prophylacticam curam exhibeamus; nostro vero scopo sufficiet, ea tantum notasse auxilia, quibus durante foetus expulsionem minitantem uteri atoniam ac solutionem secundinarum, propterea periculosam, praecavere possumus.

Si e symptomatibus, citato §. adductis, durante foetus expulsionem constiterit, de universali debilitate parturientis, sive topicâ uteri, ea conducunt medicamina, quae illam tollere, imminuere, ac mala ceterum inde obortura praecavere valent; conducunt ergo vel tonica stimulantia, tam intus, quam extus propinata, uti Tinct. Cinnamomi, Vinum quaecunque meracum, Balsamum Peruvianum Frictiones, stimulantia medicamenta aliaque, quando cum torpore universali conjuncta est haec debilitas. Si vero cum nimia irritabilitate conjungeretur debilitas, tunc haec medicamina nimis augendo sanguinis orgasmum nocerent, ac foetu expulso periculosissimas haemorrhagias provocarent; quare potius conducunt, tonica adstringentia quibus sedantia jungere saepe convenit, uti diaeta nutriens, jura carniū, Dec. cort. peruv. cum Aethere sulphur. alcohol., Laud. liq. Syd. aliisque, nec non frictiones cum calefactis linamentis abdomini applicatis; nullum porro virium fiat dispendium, commodus sit parturientis situs, nec absque necessitate uteri contractiones suis conaminibus augeat, sustentatve, nec usu infusionum calidarum promoveatur sudor. Si vero ob partus vehementiam ac velocitatem, facile post foetus expulsionem oboriretur indirecta asthenia; hanc praecavere debemus, partum difficiliorem tardiozem reddendo; quare talis parturienti praebendus situs, quali foetus expulsio incommoda reddatur; ac capitis nec non scapularum expulsio pressione adhibitâ retardetur (77), ac dum cum unâ manu lente admodum evolvantur scapulae, cum altera parturientis fri-

(77) Vid. OSBORN, *Essays on the Practice of Midwifery in natural and difficult labours*, London Ao. 1792 8°. pag. 38 seqq.

fricetur abdomen, ac nullo modo parturiens dolores sustinere, aut illis majorem énergeiam concedere debet. Si ex aetate nimis vel minus provectâ oriretur atonia, semicupia tepida admodum sunt proficua. Si ab animi pathemate actio uteri supprimeretur, et inde ejus atonia proflueret, apto regimine mentis, et antispasmodicis medicamentis huic malo prospiciendum; haemorrhagiae uterinae, si durante foetus expulsionem exstant, compesci debent, cui scopo inservit, ut parturiens in illo latere incumbat, cui placenta adhaeret, ut cito rumpantur aquae, ac partus cito vel forcipe vel versione absolvatur; si uterus, quâcunque de causâ foret laesus, cataplasmata calida ex herbis aromaticis, cum vino irroratis abdomini imponi debent.

Praesente uteri rheumatismo convenit, opium majoribus dosibus exhibitum ab uno ad duo grana, quod meliorem praestat effectum, quam si refractis dosibus eadem vel et major propinetur quantitas; conducit porro Ipecacuanha cum Sulph. oxyd. stib. hydrog., Pulv. DOVERI, quorum actio augetur calore cubiculi lectique, Inf. calidâ chamomillae copiose haustâ, frictionibus cum ung. opiatis nec non cum lintheaminibus calidis abdomini applicatis. His praemis, curam atoniae uteri post foetus expulsionem, exhibere convenit, quod vitium ob periculosissimum ei conjunctum sanguinis non interruptum profluvium, e partiali secundinarum solutione profluens, omnem obstetricantis attentionem postulat (78).

Indicatur ut uteri actio exciteretur, contractiones provocentur vel sustententur, cui indicationi satisfaciunt ea remedia, quae vi suâ specificâ, vires vitales erigere, functionibus majorem vigorem tribuere, fibras musculares majorem in actum deducere valent, ac vulgo titulo stimulantium, tonicorum, et adstringentium cognita sunt: quae non tantum extus applicantur, sed et intus propinantur.

Quam-

(78) Si enim nulla est haemorrhagia ob nexum secundinarum ubivis integrum, lenioribus tantum auxiliis uteri atoniae occurrere debet.

Quamvis enim nonnulli efficaciam medicamentorum intus propinatorum hoc in casu prorsus denegent, et nimium temporis ea requirere, ut actionem suam ad uterum usque exserant, affirmant, quam ut tuto in illo casu, haemorrhagia uterina praesente, illis fidere possimus; tamen illa medicamenta (praesertim si uteri atonia ab universali parturientis debilitate dependeat) brevi post assumptionem, suum salutarem effectum praestant, ac haemorrhagiam sistunt imminuuntve. Hoc mihi observare licuit, in tali casu, quo haemorrhagiam imminuere vel adaugere pro lubitu potui, exhibitâ vel non propinatâ Tinct. cinnamomi, a quo medicamentum talis praestaretur effectus, ut ipsa parturiens illum observaret et medicamenti novam dosin postularet. Quomodo vero hoc fit? an per impulsum systemati nervoso inductum? an alio modo? difficile est determinatum, quamvis de rei veritate non minus constat.

Quamvis multum vero praestent remedia per os adsumpta, illis tamen non solum est fidendum, sed cum illis conjungi debent remedia, extus applicanda, quae magis directe in locum adfectum agunt, et certius adhuc malum tollere haemorrhagiamque suppressere possunt. Inter auxilia uteri actionem excitare valentia, praecipue laudantur, vinum, sp. vini, aether, oleum et tinct. cinnamomi, solutio Mur. ferri comp. frictiones abdomini applicatae (79), ac si nec haec sufficiant ad malum superandum, fomentationes tepidae, vel in casu urgente frigidae cum aceto, vel spiritu vini abdomini pedibusque applicentur, quae ultimae tamen cito rursus debent auferri, nec nimis repeti; praesertim si ab illis nullus observatur effectus. Conducunt porro injectiones tepidae, in uterum cum aceto, vino rubro, vel sp. vini diluto; quae praesertim, si cum vi quâdam ad uteri parietem impellantur, egregium

(79) In casibus fere conclamatis WIGANDIUS commendat ut simul fricetur elitoris, de quâ encheiresi saepe salutarem observasse effectum testatur, vid. *Tract. laud. pag. 43.*

gium stimulum ad uteri actionem, et vires vitales excitandas exhibent, quarum potentia pro lubitu augeri potest additione majori minorive sp. vini vel aceti. Haec remedia vero non in omni astheniâ uteri indiscriminatim propinari debent, rite illorum potentia incitabilitatis gradui adaptari debet, ne noceamus, vel nimis vel non sufficienter stimulando nec parum ergo refert cujusnam naturae praefens atonia sit? an sit directa, vel indirecta quum ab hac distinctione, ab aptâ praescribendi methodo totus quantus fere dependeat salutaris effectus, quam saepissime medicamina exferant; sic in astheniâ indirectâ, quum penitus fere sit fracta incitabilitas, conducunt medicamina fortiora, quum minoris virtutis auxilia non valeant syncopen uteri repellere; quare tali in casu e. g. unum vel unum et semis cochlearculum Tinct. Cinnamoni exhibetur, ac si illo insigni auxilio restituta sit incitabilitas fracta, tunc non opus est ut altera exhibeatur dosi, vel si nimis adhuc foret debilis tunc altera hujus medicaminis dosi [multo minor tamen, vel minoris virtutis medicamentum conducit e. g. dimidium cochlearculum Tinct. Cinnamoni; ut sic incitabilitas, jam jam renascens, penitus restituatur. In astheniâ ergo indirectâ a majoris virtutis medicaminibus est incipiendum, ac sensim sensimque, ad leniora confugiendum. In astheniâ directâ contrarium obtinet, in illâ tanta dosi certo certius noceret, quia in illo casu incitabilitas multo minus fracta est, ac igitur tantae energeiae stimulus quidem vehementem uteri provocaret contractionem, sed quum superstiti incitabilitati minime stimulus adaequatus fuit, contractione evanescente, major etiam oriretur uteri relaxatio, augetur malum: in directâ ergo astheniâ a parvâ dosi vel minoris efficaciae medicamento est incipiendum, prima dosi e. g. Tinct. Cinnamomi sit 10 vel 15 guttarum, ac si haemorrhagia uteri perstat, si magis magisque incitabilitas frangatur, dosi medicamenti sensim sensimque adaugetur e. g. singulis quinque minutis primis cum 3 vel 5 guttis; et hoc non minus in praescribendo medicamina,

pro

pro usu externo, quam in medicaminibus usui interno appropriatis praescribendis observari debet.

Quum inter remedia ad uteri actionem excitandam, in casu atoniae uteri ac ejus haemorrhagiae, fomentationes ac injectiones tepidas utero applicandas commendavimus, loco fomentationum ac injectionum frigidarum acrium, plerumque in hoc casu laudatarum; officium postulat, ut rationes exponemus, quae nos impulerunt, ut aliam praescriberemus methodum. 1°. Negari nequit a potenti stimulo frigoris, orificiis vasorum applicato, caloricum subduci, fibras solidam compagem constituentes adstringi, proprius sibi invicem adpropinquari; ac sic illas majorem effectum exserere posse, compesci haemorrhagiam, et igitur illud auxilium in casu desperato, incitabilitate penitus fere fractâ salutarem exserere posse effectum. Plerumque vero hae injectiones minime superstiti incitabilitati respondent, plerumque dum primo uteri vehementem produxerint contractionem, ac haemorrhagiam pro momento steterint; postquam illum salutarem effectum praestiterint, uterus ad pristinam caloricæ gradum redierit, major etiam partium obtinet relaxatio, vasa vi sanguinis a tergo impellentis cedunt, pejus evadit malum, majori vi quam antea haemorrhagia procedit, quae ad suam profligationem majores etiam requireret stimulos; 2°. quum effectus frigidarum injectionum dependeat a potenti stimulo frigoris, semel ac simul organis debitâ sensilitate, ad illum stimulum percipiendum praeditis, applicato; nec frigus proprie viribus vitalibus prospiciat, illas nec erigit, nec sustentat; illarum continuata applicatio, non solum nullius est utilitatis, sed potius nocet, quum etiam magis frigus uterum debilitet, ejusque actionem supprimat (80), quare mini-

me

(80) Ne quis credat me frigori generaliter vim debilitantem adscribere; solum contendo, certis sub conditionibus, viribus vitalibus imminutis; novâ, caloricæ superstitis, detractâ copîâ uteri actionem infringi impediri, ac tali in conditione frigus debilitantem actionem exserere.

me iis obstetricantibus indulgendum, qui absque ut ullum sensibilem observant effectum, cum iis injectionibus ac fomentationibus frigidis, per plures horas, imo ad ultimum vitae halitum, usque strenue pergant nec aliud remedium adhibent, ac sic suo officio satisfecisse sibi videntur; damnanda enim quam maxime est illorum agendi methodus, quâ probant, se nec vim, nec agendi modum hujus remedii intelligere. Nec minus est reprobanda illorum consuetudo, qui omnem qualemcumque hæmorrhagiam post foetus expulsionem abortam, hoc auxilio debellare tentant, ac medicamen tantis viribus præditum, quasi nullum malum ex ejus usu intempestivo proflueret, sine discrimine omni in casu præscribunt. Si enim rheumatica vel spasmodica uteri adfectio simul adsit, uti non raro obtinet, frigoris applicatio a mali naturâ contraindicatur, ac in directâ astheniâ rarissime ita incitabilitas est fracta, ut tam vehemens stimulus ad illam excitandam conducat; verum in illo casu leniora remedia requiruntur, uti tepidae injectiones quae saepe egregie profunt, stimulum satis valentem ad uteri actionem excitandam exhibent, vires vitales erigunt, ac quorum potentia additione sp. vini pro lubitu augeri potest, aut quae impune, et cum parturientis emolumento repeti possunt. Ut autem melius injectionum tepidarum utilitas patefcat, summatim enarrabo casum a Doct. HENRICHSEN in SIEBOLDII *Lucinam* memoratum (81). „ Paupera debilis, annos 41 nata, pubertatis tempore saepius epilepticis insultibus vexata, septimum „ infantem feliciter peperat, infante in lucem edito, statim vehementi sanguinis profluvio corripiebatur. Obstetrix sperans, „ ut, ex utero remotâ placentâ, hæmorrhagia sisteretur, brevi illam „ educebat; contrarium vero quum accideret, fomentationes ac „ injectiones frigidas ex aquâ ac aceto abdomini ac utero applicabat, frictiones in globum uterinum instituebat, ac ad vires eri- „ gen-

(81) Vid. *Lucina*, I. B. 2. st. pag. 196 et seqq.

„ gendas, quidquam vini propinabat. His remediis per semel ho-
 „ ram incasum propinatis, increscente periculo, auctor in auxi-
 „ lium fuit vocatus, qui parturientem inveniebat valde debilem,
 „ animi deliquiis vexatam, nec non insigni haemorrhagiâ laboran-
 „ tem: pulsus erat parvus, contractus ac durus; querebatur partu-
 „ riens de frigore, dorsi doloribus, ac faucium constrictione, qua
 „ respiratione admodum molesta reddebatur. Referebat maritus
 „ suam uxorem, durante graviditate saepius singultu vexatam fuis-
 „ se, praesertim si frigidis potulentis, aut solani tuberosi tuberi-
 „ bus usos fuerat, et saepius questam fuisse, de spasmis fura-
 „ rum, ac digitorum pedis, nec minus de dolore dorsi, ad sca-
 „ pulas se extendente. Abdomen molle et flaccidum erat, globus
 „ uterinus sese non rite formaverat, ostium uterinum erat apertum.
 „ Antispasmodico medicamento frigide propinato, singultus orie-
 „ batur, quod non accidebat eodem medicamento, e calidâ infu-
 „ sione Fl. Chamomillae exhibito, ac cum frigidae fomentationes
 „ injectionesque, nullum effectum praestarent, earum in loco auc-
 „ tor calidas applicabat ex infusione Chamomillae; eo cum effectum,
 „ ut brevi post globus uterinus debitam consistentiam ac volumen
 „ acciperet haemorrhagia imminueretur, pulsus normalis evaderet,
 „ dorsi dolores ac frigus evanescerent, sudor aequalis prorumpere-
 „ ret, ac dum cum usu calidarum harum injectionum ac fomenta-
 „ tionum pergeretur, penitus tandem sisteretur haemorrhagia, ac
 „ vires et sanitatem recuperaret parturiens” (82).

Frigidae ergo injectiones tantum convenirent, in indirectâ asthe-
 niâ cum sanguinis ad uterum congestione conjunctâ, sed et tunc
 caute admodum sunt applicandae, ac alia remedia, quae dein memo-
 raturus sum praeferrem; quia uterus nimis delicatae sit fabrica e, quam
 ut tam vehementem stimulum impune ferret, nam non solum dolores
 post

(82) Conf. *Lucinae*, II. B. 3 st. pag. 15. SIEBOLD, *Practischen unterrichts in der entbindungskunst*, Nürnberg Ao. 1803 §. 156. WIGANDIUS. L. C. pag. 46.

post partum inde fiunt frequentes ac admodum molesti, non solum inde lochiorum sanguinolentorum fluxus inde prolongatur, sed, et nonnumquam lochiorum fluxus inde supprimitur, inflammationi abdominalium viscerum ansa praebetur, ac non raro alia admodum diversa mala oriuntur, sic e. g. in praedispositâ haemoptosin procreare possunt. LE ROUX proposuit ad uteri haemorrhagiam ex ejus atoniâ profluentem sistendam, ut vagina stupâ (belg. *tampon*) aceto imbuta oppleretur (83), sperans fore, ut uterus hoc stimulo admoto sese contraheret, ac ut sanguis, ejus excretionem impeditâ, sese in uteri cavo coagularet, vasorum orificia obturaret, ac sic sponte suum profluvium sisteret. Effectus vero propositi auxilii, promisso non responderet, nam quum ostium uterinum magis quam ipse uterus stimulatur, hoc sese, utero dilatato manente, contrahit, ac dum igitur malum non tollitur, mutatur tantum rerum facies, de sanguinis profluvio sese foras monstrante, uteri haemorrhagia interna oritur non minus periculum inducens. Quod vero ad alterum promissum attinet, nec hoc sp̄i responderet; nam dum sanguis in stupae viciniis coaguletur, reliqua major pars, ob loci calorem, fluida manet, nec orificia vasorum obturat, sed potius uterus laxus vi sanguinis impellentis cedit, de novo distenditur a sanguine excreto, ac dum uterus dilatatur lumina vasorum ampliora evadunt ac augetur haemorrhagia (84). In partu vero abortivo, quando uteri cavitas minus ampla, ejus parietes magis firmi sese sufficienter, majori sanguinis excretioni opponunt, nec sese dilatare sinunt, hoc auxilium egregie convenit, quum tunc sanguinis excretionem impeditâ, debita tandem uteri energiea redit, ac stupâ remotâ, utero sese contrahente placenta cum sanguine contento excutitur.

Mi-

(83) Vid. LE ROUX, *Observations sur les pertes de sang cet. Part. III. pag. 190 seqq.*

(84) Vid. LA MOTTE L. C. *Observ. 416.*

Minoris etiam momenti nobis videtur auxilium a PLOUQUETO propositum (85), nimirum ut manu in utero introductâ, comprimatur Aorta, ut sic minor sanguinis copia ad uterum perveniat; ac effectus, quem ab eo auxilio observarunt RUDIGERUS ac WIGANDIUS, potius ab irritatione uteri, a manu comprimente derivandus videtur (86). Si vero proposita auxilia malum superare non valent, si post eorum applicationem nec durus evadat globus uterinus nec imminuatur haemorrhagia, sed potius symptomata oriantur, instantem mortem minitantiâ, uti pallor, horripilatio, frigus, rigor, vertigo oculorum caligo, caecitas, aurium fusurrus, vel surditas; animi deliquia, convulsiones, tunc adeo urgente vitali indicatione, fortissimus quantum novimus, stimulus applicari debet, ad uteri contractiones excitandas, manus non refrigerata utero est introducenda (87); explorandum dein an major placentae pars jam soluta sit, vel an pro majori parte cum utero adhuc cohaereat. Primo in casu si placenta penitus vel pro majori parte solutâ inveniatur, ejus solutio absolvenda, ac secundinae educendae esse mihi videntur, quia 1°. uterus hac operatione valide ad contractionem stimulatur; quia 2°. obstaculum, quod ejus contractionem impediret, sive difficilem redderet, sic aufertur; nam uti e. g. homo valetudinarius nullo pondere oppressus, sese facile in distantiam duarum horarum per pedes conferre possit, ac dum onere quodam sit onustus, hoc perficere nequit: sic et uterus sese facilius contrahit, placenta sublata, quam si simul nexum dissolvere ac placenta propellere debeat, ad quod major vis requiritur. Hoc praeceptum vero plures ob haemorrhagiae

(85) Vid. LODERS, *Journal u. f. w.*, I. B. 3 ff. Ao. 1797 pag. 493-495.

(86) WIGAND L. C. pag. 52.

(87) Plerumque manus priusquam in uterum ducitur cum aquâ vel aceto refrigerari solet, sed dum sic frigus potius vaginae ac ostio uterino applicatur plus nocet, quam prodesse potest.

giae augmentum admittere nolunt, sed quia uterus a manu contenta ita irritatur, parvi momenti plerumque hoc augmentum est, quia irritato, sese cito contrahere incipit uterus, ac remotâ placenta, injectiones majorem effectum praestare possunt; quare haemorrhagiae momentaneum augmentum melius est, quam ut suae forti misera committatur parturiens. Si vero manu introductâ constaret, majorem placentae partem adhuc cohaerere, tunc ob numerum nimis magnum vasorum, quae si artificialiter solvatur placenta, aperienda sunt ac igitur augmentum majus haemorrhagiae, non tuto illam suscipi posse existimo, sed tunc methodo a WIGANDIO propositâ huic malo occurrerem (88). Manu ergo in uterum introductâ, tangendo ac fricando parietem uteri internum hujus organi contractiones excitari debent; quae frictiones praesertim illi parti applicari debent, a quâ sese placenta separavit: his peractis, pars secundinarum soluta, firmiter uteri parieti apprimatur, dum cum alterâ manu utero impositâ firmetur uterus ita ut inter ambas manus uterus cum placenta comprimatur. Hac encheiresi, non solum sistitur haemorrhagia, sed (praesertim si paululum manus moveantur) uterus egregie ad contractiones incitatur. Majori, pro parte si placenta soluta sit hanc encheiresin non proponimus, quia tunc valde difficilis ejus applicatio est, ac quia in tali casu magis tuto placenta auferri potest.

Haemorrhagia uteri interna statim sisti debet, quia uterus magis magisque atonicus fit a sanguine distendente; quare conducit, ut manus in uterum introducatur, ejus parietes fricantur ac dum uteri reactio redire percipiatur, sensim sensimque sanguis evacuetur, ut sic facilius sese contrahat. Si placenta pro majori parte soluta sit, educi debet; si contrarium obtineat, fricando et apprimendo parietem uteri internam actio ejus est excitanda.

Hae-

(88) Vid. WIGAND *L. C.*, pag. 48 et seqq.

Haemorrhagiâ pro majori parte superatâ, utero sese contrahente, manus educi tuto potest. Uteri reactio sustentatur augeaturque; 1°. injectionibus tepidis cum diluto vino, sp. vini, aceto; 2°. frictionibus aliisque lenioribus auxiliis. Quibus peractis si haemorrhagia vigente contractione sistatur, si uteri volumen imminuatur, ac ejus durities augeatur; naturae viribus tuto committi opus potest, quae citius tardiusve totam placentam solvet, ac expellet: vel si arte placentaeducta foret, tam diu uterus stimulari debet, donec justam duritiem ac volumen acceperit; quibus praesentibus de novo se extendi non sinit, aut haemorrhagia ullo modo oriri potest.

§. 10.

Expositis iis omnibus, quae ad solutionem secundinarum (partu ad terminum deducto) pertinent, hic disserendi finem facere possem; (quum facile sit, uti §. 12. Cap. III. monuimus, curam rite modificare, si variae causae concurrant, quae solutionem secundinarum impediunt,) nisi superesfet ut nonnulla in mediûm proferrem, de duabus sequelis quae a solutione secundinarum dependent. I°. enim nonnumquam contingit, ut, dum deglubuntur secundinae, pars quaedam illarum in utero remaneat, quae brevi variis symptomatibus cognoscitur. Contingit II°. ut e mora nimis diuturnâ secundinarum in utero post foetus expulsionem varia symptomata producantur, ut in putredinem secundinae abeant. Non incongruum ergo erit, ut haec mala accuratius describamus, et modum illis medendi addamus.

Si ergo pars quaedam secundinarum in utero relictâ sit, vel redeunte uteri vigore novae oboriuntur contractiones, quae hanc partem solvunt, ostium uterinum dilatant, et per ostium uterinum dilatatum, hanc partem secundinarum relictam, utpote corpus peregrinum expellunt (89), vel tam periculosa symptomata tale

(89) Vid. SMELLII L. C. vol. II. pag. 397 case VIII. DE REUS L. C. pag. 153. BAUDELOCQUIUS L. C. pag. 416 §. 964.

corpus producit, ut omnem obstetricantis curam postulet. Nam haemorrhagiae vehementissimae non raro excitantur a solutione harum partium, ac defectu debitae energiae uteri ad talem partem per collum ac ostium uterinum jam contracta propellendam; quare hi casus in genere curam atoniae uteri sibi vindicant, ea cum modificatione, quod, pars secundinarum relictæ quum in tali casu generaliter fere tota quanta soluta esse soleat, educi debeat; quando obstaculo, uteri contractionem impediente, remoto, sese uterus facile contrahit ac sanguinis profluvium cessat. Hae haemorrhagiae non solum a partibus ipsius placentae relictis, sed etiam a partibus membranarum produci possunt, uti patet ex observ. CCCC LA MOTTHI (90), ac ipse observavi haemorrhagiam tertio post partum die, quae, eductâ membranâ ostium uterinum occupante mox sisteretur; quare secundinae summâ cautelâ semper sunt educendae, ut tale praecaveatur malum. In putredinem etiam non raro tales partes abeunt ac omnia producunt symptomata, quae ab integris putrescentibus secundinis provocari solent, nec quoad curam singulare quid sibi postulant, quare inutile duxi, hac de re ibi loci agere.

§. II.

Ut ordine in hacce pertractatione procedamus conveniet.

I°. Loco exponere, quid putredo sit, quaenam conditiones illam producant; dein probandum est placentam vi suae fabricae in putredinem esse pronam, ac debitis sub conditionibus in illam rueri debere, denique explicandae sunt causae placentae putrescentiam arcentes, quando simul patebit putredinem illam non dependere a conaminibus ad solvendam placentam institutis; uti nonnulli voluerunt.

II°. Mali diagnosin exhibebimus.

III°. Ejus

(90) Vid. LA MOTTE L. C. Liv. V. Chap. 3 Observ. 400 pag. 609.

III^o. Ejus sequelas nocivas exposituri sumus; ac.

IV^o. De Putredinis curâ sumus acturi.

Quo ad I^{um}.

Veterum tam vaga ac indeterminata fuit de putredine opinio, ut nonnulli omnes dyscrasias ac cachexias hac voce designaverint, atque ipsam puogenesin putrescentiam, ac urinam crassam, turbidam vocarint putridam (91). Alii e contra perfectam tantum dissolutionem ac decompositionem corporum organicorum hac voce insigniverunt, quod plurimis disputationibus ac litigationibus ansam praebeuit; nam dum illi putredinem, superstiti vitâ, occurrere defenderent, hi quam maxime eam negarent. Absque ut hanc rem ulterius persequi velimus, ne in hac pertractatione ulli ambiguitati locus supersit definitionem putredinis exhibere conveniet. Putredinem voco, *Quando corpus organicum suâ vitâ privatum, et fabricam et compositionem organicam amittit, ejusque partes constituentes ad aliam normam, secundum leges Naturae inorganicae inter sese conjunguntur.* Conditiones ad hanc fermentationis speciem necessariae, quibus absentibus adesse nequit, sunt 1^o. principii vitalis abolitio, quum vita omnis putredinis ideam excludat, sese huic opponit, ac illâ praesente, putredo adesse nequit (92); 2^{do} certa temperatura 40° inter et 84° scalae Fahrenheitianae, nam nec in frigore, in quo aqua solidam formam assumit, nec in eo caloris gradu, quo corpora aduruntur exsiccantur, obtinere potest; 3^o. requiritur, ut adsit humiditas, ac aëris accessus, quamvis hic stricte non requiratur (93). Si nunc ad placentam pro parte vel penitus solutam, verum in

(91) Uti ATHENAEUS et CHR. LUDOV. HOFFMANN.

(92) Negare interim nolo durante vitâ dissolutionem humorum, nisum ad putredinem observari, a verâ tamen putredine semper diversam.

(93) Vid. A. F. FOUCROY, *Système des connaissances Chimiques* Tom. IX. Section VIII. ord. II. Art. 10 pag. 96—113.

in utero relictam attendamus; si nobis fingamus hoc viscus ob solutionem, partialem vel plenariam a vitâ pro parte vel penitus destitutam, molle, spongiosum, magnâ humorum copiâ præditum, debito caloris gradui, aëris accessui, lochiorum emanantium actioni, expositum, ita ut omnes conditiones ad putredinem requisitas adsint, non opus erit ut probem, placentam vi suae fabricae, aptis sub circumstantiis, in putredinem ruere debere. Potius nos mirari debemus non semper id accidere, uti observationes probant, imo saepe per plures dies hebdomadesque fuisse retentam, absque ullis putredinis signis, dum ceterum jam paucis post foetus expulsionem praeterlapsis horis observantur certa putredinis indicia (94). Hoc vero certo certius dependere debet ex absentia unius pluriumve conditionum ad putredinem requisitarum, et quidem, ni fallor, dependet, quod illis in casibus placenta ab utero non fuerit soluta, quod persistente cohaesione circulatio sanguinis per placentam non fuerit impedita, quae certe, quamvis expulso foetu difficilius reddatur, praesertim in parte maternâ procedere potest, in quâ ergo vita superstes manet. Praeterquam enim, quod hoc e citatis casibus concludere liceat, ac nullum inveniatur exemplum placentae perfecte adhuc cum utero cohaerentis in putredinem versaе (95); sana physiológica doctrina ab alterâ parte nos docet, quod si circulatio perfecte aliquâ in parte impediatur, de vitâ actum fit, ac talem partem leges Naturae inorganicae subire debere: quare cohaesionem non fuisse solutam nec vitam deletam hisce in casibus tuto concludere licet, ac Naturam suâ *αὐτοκαθάρσις* morbosam illam cohaesionem superas

(94) Conf. *Nota 10 ad §. 2 Cap. II.*

(95) HERDER in suo opere, *Zur erweiterung der Geburtshilfe diagnostisch Praktische Beiträge*, Leipzig 1803 8°. pag. 220 seqq., statuit, placentam cum utero cohaerentem in putredinem abire posse, quum vero occasio defuerit inspicendi huncce Tractatum, iudicium hac de re nullum ferre possum. Forfan de placenta pro parte cohaerente pro parte soluta hic sermo est.

rasse ac ostium uterinum contractionibus cessasse, sese de novo aperuisse, ac transitum secundinis concedisse patet. Hi vero casus, si comparentur cum illis, in quibus Natura non tam feliciter hoc periculum superavit, merito exceptiones de formâ generali vocari possunt, nec de iis multum sperare licet; omnes enim rei obstetriciae scriptores plures adferunt casus, in quibus putredo retentionem secundinarum infecuta fuit; v. g. HIPPOCRATES (96), AËTIUS (97), AËGINETTA (98), AVICENNA (99), MAURICEAU (100), DENYS (101), TITSING (102), ROEDERER (103), LE ROUX (104), BAUDELOCQUE (105), HAMILTON (106) alique. Si nunc recordemur conditiones putredinem producentes, si in memoriam revocemus, non solum fabricam placentae, sed et conditiones, sub quibus, dum in utero soluta tenetur, versatur placenta, neminem non mihi concessurum fore existimo, absque conaminibus ad solutionem producendam institutis putredinem oriri plerumque debere; verum etiam ab illis conaminibus non posse produci, saltem ea uti causam proximam putredinis non in censum venire. Alia quidem mala ab illis conaminibus

- (96) *De morbis mulierum, Tom. 1 ed. Foës. pag. 608.*
 (97) AETIUS, *Tetrab. IV. serm. IV. Cap. 24.*
 (98) AËGINETTA *de Re Medica L. 17 Cap. 75.*
 (99) AVICENNA, *Lib. III. Tom. 21 Traët. 2 Cap. 16.*
 (100) MAURICEAU *L. C.*
 (101) DENYS, *Verhandeling over het ampt der Vroedmeesters en Vroedvrouwen, Leiden 1733 pag. 280*
 (102) TITSING, *Bescheide deel der Vroedvrouwen, ofte kortbondig onderwijs enz., Amst. Ao. 1751 8°. pag. 300 en vervolg.*
 (103) ROEDERER, *Elem. artis Obstetric., Götting. 1759 8°. pag. 168 et 173.*
 (104) LE ROUX, *Observ. sur les pertes de sang des Femmes en couches, et sur les moyens de les guerir, Paris 1773 8°.*
 (105) BAUDELOCQUE *L. C. §. 955.*
 (106) HAMILTON, *Outlines of the Theory and Practice of Midwifery, Edinburg 1784 8°. pag. 223—225.*

naminihus produciuntur, nam stimulan- do, lacerando, vulnerando in- ternam uteri parietem huius organi inflammationem (*μετρίτις*) produ- cere possunt, ac sic remotam putredinis secundinarum causam sistere, (secundinis ab incaute irritato ac inflammato ostio uterino clau- so retentis) (107). Possunt, medicamenta stimulantia, emmena- goga ad promovendam solutionem secundinarum exhibita, motum progressivum ac intestinum humorum adaugentia, dissolubilitatem (Germ. *TRENNBARKEIT*) humorum producentia, corpus ad effectus putrescentis placentae sensibilius reddere; putredinem vero qua talem numquam produciunt. Ac sic ad alterum huius §. mo- mentum perveni quod de huius mali diagnosi agit.

Uti putredo in genere, sic et illa secundinarum sese symptomati- bus non aequivocis monstrat, ac praesertim odore singulari ad- modum ingrato, putrido, contagioso qui cum illa semper est con- junctus. Incipiente putredine emolliuntur partes, color mutatur, qui vel nigrescens vel viridescens observatur, odor ac color lochio- rum mutationem subeunt, odor de nauseoso foetidus fit, ac vix ab adstantibus ferri potest, ac odor a manibus obstetricantis infec- is putrilagine effluente, lotionem vix aufertur, cui odori sese odor ammoniacalis adjungit, qui cito tamen rursus disparet, remanente putrido odore. Emolliuntur secundinae ac in gelatinae vel putri- laginis speciem solvuntur, intumescunt leniter, liquorem serosum varii coloris fundunt, tota massa sic solvitur ac ejus volumen im- minuitur, color magis intensus fit. Durante illa actione variae spe- cies fluidorum elasticorum evolvuntur, uti gaz hydrogenium car- bonisatum, sulphuratum, ac phosphoratum, quae ubique secum fe- runt ac spargunt putredinem, et omnia circumdantia corpora mi- asmate illo putrido adficiuntur.

Quo

(107) Mirum videtur Auctores rei Obstetriciae inflammationem uteri tam saepe cum putredine secundinarum confundere, cum utrumque malum quo ad naturam, curam ac effectus adeo a se invicem differre.

Quo ad III.

Quum omnia fere animalia, praesertim ea, quae perfectioris (ut ajunt) sunt organisationis, pessime a putredine adficientur, corpora putrescentia aufugiant, nec nisi dirâ necessitate coacta in praedam convertant; a priore concludere possumus putredinem vitae ac sanitati esse nocivam: nec mirum hominem fabricâ et organisatione ad summum gradum scalae perfectionis a Creatore evectum, averfari materies animales corruptas, ingrate ab illis adfici, ejusque visus ac olfactus organa praeprimis laedi, a fluidis elasticis sese e corporibus putrescentibus evolventibus asphixiâ nonnumquam corripiri; vel si non tam cito deleterium effectum in illum exerceant, tamen lentâ absorptione ejus materiae purulentae illum necant, morbos maligni generis putridos provocando. Quae quum sint effecta putredinis generalia, quaenam, quaeso? non debent oriri e putredine secundinarum. Si attendamus ad corpus foeminarum debile ac irritabile, partu praegresso sensibilius ac irritabilius redditum. Si recordemur uteri conditionem, ejusque vasa ubique hiantia absorptioni materiae ichorosae putridae adaptata patet, effectus, quam maxime deleterios inde profluere debere, uti ventris duritiem, tensionem, dolorem, sensilitatem, intumesceniam, meteorismum, leipothumiam, febrim continuam remittentem hecticam, lochiorum degenerationem ac putredinem, dejectiones alvinas, liquidas, putridas, colliquativas, urinam degeneratam turbidam, sudorem profusum, pulsum parvum ac celerem ac tandem principii vitalis abolitionem sive mortem (108).

Non-

(108) Vid. praeter jam in fine primae partis hujus §. citatos auctores H. MIRANDOLLE VAN GHERT, *Verhand. van het Zeeuws Genootschap der Wetenschappen*, VI. Dl. pag. 613, et Cl. E. SANDIFORT, *Observat. Anat. Pathol. Lib. II. Cap. V. pag. 107 et 108*. Doct. G. SALOMON, mecum communicavit, in sedecim casibus quorum in auxilium ab aliis Obstetricantibus vocatus fuerit, unam tantum foeminam ex orci faucibus eripere sibi licuisse: nec ea nisi varia per sex menses perpesa, ut res saepe in angusto esset.

L

Nonnulli auctores vel penitus putredinem secundinarum occurrere negant, uti HUWE, ac VAN DER HAAR (109), vel tantum (uti monuimus) ut sequelam vis adhibitae ad solvendas secundinas considerant, uti AEPLI alique; (110) vel tanti momenti symptomata exinde oriri negant, uti RUISCHIIUS (111), ejusque asfeclae; quia placenta sit conceptionis productum nec ad matrem pertinens quia et foetus corrupti, putrescentes absque molestia per longum tempus a foeminis gestantur, ac foeminae carcinomate uteri adfectae diu sanae manent. Non opus erit probare putredinem revera occurrere, nec opus erit exponere illam non ab illis conaminibus dependere, sed verbo tantum moneo argumenta a RUISCHIO prolata, ut effectus putrescentis placentae terribiles negaret, parvi momenti nobis videri; quia parum differt, an placenta pars foetus sive matris sit, si in utero contineatur ac matri sese communicare valeat haecce putredo: praeterea foetus mortui non semper in putredinem abeunt, ac si revera putrescant, plerumque nocivos effectus in corpus foemininum producant; nec foetus putridus, ac putrida placenta iisdem sub conditionibus sese quo ad uterum habent; ac denique uteri carcinomate adfecti conditio differt quam maxime ab utero parturientis placentam continente, uti hoc observavit MULDERUS (112), nec non carcinoma uteri, latius si sese vitium extendat funestos effectus certo certius producat. Aequè minus opus fore existimo, refutare APPUNNI comparisonem inter effectus putres-

(109) Vid. HUWÉ, *Onderwijs der Vrouwen aangaande het Kinderbaren*, d. 2 Haarlem 1735 8°. pag. 190 Comp. cum pag. 508 et 510. VAN DER HAAR, *Aanmerkingen over het zoo schadelijk als gevaarlijk afhalen van de Nageboorte*, pag. 14—17.

(110) Vid. AEPLI, *die sichere Zurückklaffung der Nachgeburt in bestimmten Fällen* pag. 86—92.

(111) Vid. RUISCH, *Dec. Anat. II. pag. 33—35*, nec non *Tracl. Anat. de muscul. in fundo uterino observ. &c.*, pag. 14.

(112) Vid. MULDERUS pag. 263 L. C.

trescentis placentae ac faecum in intestinis crassis putrescentium (113).

Hisce praelibatis mali hujus rari ac gravis medendi methodum exhibere conveniet. Indicatio medica requirit, ut primo morbi causam tollamus, deinde viribus vitalibus prospiciamus, ac tandem symptomatibus, quantum fieri possit occurramus. Primae indicationi placentae ablatio satisfacit, quae propter causas alio loco expositas, praeterlapsis aliquot post partum horis, si sponte non sequatur, ac incasum aliis adhibitis adminiculis, debitâ cum cautelâ instituitur, ut putredo praecaveatur. Putredine jam praesente saepe huic indicationi satisfieri nequit ob ostii uterini constrictionem; (ceterum certo certius conducit) ac ostii uterini dilatatio, medicaminibus emollientibus ac antispasmodicis est tantanda, omnibus mechanicis vehementioribus auxiliis plus damni, quam utilitatis allaturis, sepositis. Hocce conamine e voto succedente, degluptâ ac excusâ placentâ, convenit uterum injectionibus detergentibus a sordibus relictis liberare, ejusque subphlogisticum statum si adsit, emendare; cui scopo cataplasmata tepida emollientia e farinâ lini et Hb. malvae e. g. ventri imposita egregie conducunt, ac pro usu interno diluentia antiphlogistica medicamina, vel si prae phlogoseos symptomatibus magis urgeant symptomata a putredine producta, indicantur alia, de quibus mox dicendum. Si vero ob constrictionem nimis firmam ostii uterini conamina ad solutionem secundinarum promovenda non succedant, a proposito abstinere convenit, ne malum malo addamus, ac cura palliativa, symptomatice est instituenda. Pars secundinarum putrida, si per ostium uterinum foras promineat, est auferenda, injectiones antisepticae nec non diluentes sunt applicandae, ut materiae ichorosae putridae liber concedatur effluxus; et totum corpus

(113) Vid. APPUN, *In disert. de non acceleranda secund. extract.* Götting. 1768 4°. pag. 22. Conf. SANDIFORTII, *Biblioth. VIII. Dl. 1 st. pag. 208.*

pus quantumpote a putredine immune servatur. Conveniunt clysmata ejusdem ordinis, ut omnis collectio saburrae putredinem promoventis impediatur, primae viae roborentur ac effectus purulentae materiae absorptae, humorum dyscrasiam nimirum, quantum fieri potest, impediatur; cui scopo simul egregie inserviunt medicamenta tonica, amara, antiseptica, uti Cortex Peruvianus, et acida mineralia (Acid. sulphur. dil. Elix. acid. HALLERI) intus propinata, quorum quantitas ac praescribendi modus ab ipso casu terminatur, ac sic secundae ac tertiae indicationi simul satisfacere possumus. Huic pertractationi hic finem imponere possem, nisi diverforum auctorum, valde inter se dissentientium opiniones exponere adhuc deberemus. Nonnulli admodum artificialem secundarum solutionem pertimescentes ac minus de putredine solliciti, uti VAN WY ET APPUN (114), solutionem artificialem ob secundarum putredinem fieri debere recusant, quia cura praescripta sufficit ad effectus nocivos inde profluentes praecavendos vel tollendos ac mala e solutione artificiali promanantia majoris sint momenti, quam illa quae e putredine secundarum profluunt. Sed monere liceat cum putredine secundarum phlogosin uteri non semper esse conjunctam ac si adsit, quamvis operatio difficilior inde reddatur, tamen ut majora praecaveantur mala, eam institui debere, quum et ab ipsa putredine nexus plerumque infirmetur, ac facile institui possit. Nec operationi sunt imputanda, quae rudiori manui debentur, neque haemorrhagiae metus nos detertere debet, quum sanguine jam magis aequaliter per totum corpus distributo minori copia ad uterum tendente, majoris momenti haemorrhagia operationem non sit infecutura, ac si insequeretur, tunc ars suum artificem non deserit, sed varia ad illam compescendam ei praebet adminicula. Alii tam solutionem artificialem, quam ipsam putredinem pertimes-

(114) Vld. opera jam saepius citata.

mescentes mediam tenuerunt viam, nimirum ut pars putredine adfecta auferretur, relictâ parte sanâ utero cohaerente praescripserunt (115); sed ne nunc non dicam, quod hocce praeceptum facilius sit dictu quam factu (116), quum primae nostrae indicationi tantum pro parte satisficiat, nam tantum pro parte impedit absorptionem materiae putridae, parte relictâ secundinarum sensim sensimque in putrilaginem abeunte, ac quia ablatione totius placentae omnis absorptio praecavetur vel impeditur, praescriptae methodo hocce praeceptum postponi debere, nobis videtur. Nonnulli minus vitali indicationi prospicientes nimis diluentium ac cathartorum usui inhaerent, ac corpore debilitando ac viribus vitalibus prosterneendis non uno titulo nocent. Alii rursus de pessimis putrescentis placentae effectibus convicti inter quos omnes artificialem solutionem secundinarum defendentes pertinent auctores, de quibus OSIANDRUM nominasse sufficiet (117), omni studio placentam tollere tentant, ac ostio uterino contracto, nec lenioribus auxiliis cedente illud cum instrumentis variae constructionis dilatare, aperire conantur; sed nec haecce methodus valet, nam quamvis et ego placentam tollendam esse opinor, tamen, apto momento praeterito, ostio uterino firmiter clauso, a proposito abstinere tutius existimo, quam ut Naturae vim inferamus conaminibus scopum propositum rarissime adimplentibus, dolorem ingentem inferentibus, ostium uterinum, stimulantibus, vulnerantibus dilacerantibus.

Quare si metus putredinis oboriturae nascitur, vel symptomata putredinis secundinarum jam adsint semper tollendam esse placentam

(115) Vid. LE ROUX, L. C.

(116) Vid. RICHTER, *Chir. Bibliothek*, IV. b. 1. st. pag. 13 et MULDERUS L. C. §. 19 Cap. II. Sect. II. pag. 266.

(117) Vid. OSIANDER L. C. pag. 27 Partis II. ac ejus *Annalen der Entbindungs Lehranstalt auf der Universität zu Göttingen vom Jahr 1800.*

ram existimo, si absque vi fieri possit: contrarium vero si obtineat, curam tantum palliativam instituendam esse, persuasum mihi habeo.

§. 12.

Atque haec sunt L. B. quae pro specimine academico dicenda mihi proposueram, atque si in his a veritatis tramite aberraverim, aut quae paucis erant dicenda, longo sermone exposuerim, aut latius explicanda, strictius prosecutus sim, aut momentâ magis necessaria omiserim, ut haec condonetis ac virium mearum et aetatis rationem habeatis, etiam atque etiam rogo.

T A N T U M.



POSITIONES VARIi ARGUMENTI.

I.

Plantae de terra non hauriunt humores, pro sua indole, diversos, sed tantum aquam aëratam.

I I.

Optima saepe est medicina, in morbis curandis, medicinam non facere.

I I I.

Egregie ait BAGLIVIVS: *Duo sunt medicinae cardines, ratio et observatio, observatio tamen est filum, ad quod dirigi debent Medicorum ratiocinia.*

I V.

Quo magis organa functionibus variis destinata sunt distincta, eo perfectiora dicuntur animalia; quo magis in unum confluerint, eo imperfectiora.

V.

Recte dixit STOLL. „*Fortunate medebitur, qui remedia exhibendi occasiones sagax captat, quique repertae indicationi potius, quam specificae remediorum virtuti confidit.*”

V I.

Recte GALENUS *de sanitate tuenda Lib. I.* Perfecte sanum neminem dici posse.

V I I.

Optima mihi videtur distinctio, inter pleuritidem ac febrim pleuriticam.

VIII.

V I I I.

Summus HIPPOCRATES Sect. II. aphor. 10. jure inquit: „ *Impura corpora, quo magis nutriveris, eo magis laedes.* ”

I X.

In dijudicando incrementum diametri conjugatae, per synchondrotomiam osium pubis, in computum simul duci debet, decrementum diametri capitis foetus; cum semper pars quaedam capitis inter ossa pubis a se invicem remota sese insinuat.

X.

Prae sectione Caesarea aut uncorum usui convenit, sectio synchondrosis osium pubis, capite foetus vivi tam firmiter inco-
neato ut lenioribus adminiculis dissolvi nequeat.

X I.

In retro aut anteversione uteri durante graviditate, cum restitui propter nimis adauctum volumen omnino non possit; evacuationi liquoris amnii, quae foetus mortem semper post se trahit, synchondrotomiam praeferrem.

X I I.

Organismus, si assimulare desinit, assimilatur.

X I I I.

Optimam sanitatem mors tandem sequitur, quae quidem mortis species maxime naturalis.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet. ”

V I I

V I I I



Charante, Gabriel van

Diss. obstetr.-med. inaug. de cura secundinarum, graviditate ad terminum
deducta

Lugdunum Batavorum 1815

4 Diss. 3897,11

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10978463-6